

ELS CONFLICTES DE LA LLEI DE CONCREUS

El cor del problema

Fa prop d'un mes que dins la República Espanyola es dona una situació vivint que, teòricament, hauria de produir grans catàstrofes. Hi ha, segons sembla, quantitats enormes de combustible per ambdues bandes i cada dia pot dur un nou esclat.

Això en la teoria. En la pràctica no esdevé res d'això. Cada cop que a Madrid s'intenta donar un estat passional a la cosa, es desinfla. «Es urgent — diuen — trobar una solució.» Els uns recomanen fórmules jurídiques; d'altres, actituds de violència, represàlies, etc. Però arriba que es posa a debat parlamentari, i el problema es dilueix en discursos i consideracions, sense aconseguir mai una carn de realitat. La sessió patriòtica es converteix en una interminable conversa de cafè. Tothom s'ha escridassat que cal finir-ho d'una vegada i ara resulta que ningú no hi té gran pressa... Es inexplicable.

Al nostre parer, i ja ho hem dit d'altres vegades, la buidor sentimental d'aquesta brega resulta del desplaçament dels seus termes. En una paraula, es discuteix una cosa pensant en una altra. Aleshores tots els arguments no volen dir res, i totes les solucions que lògicament es proposen no corresponen a cap necessitat real ni vénen a tomb. Per això, instintivament, hom les ajorna i només parla per fer-se passar aquella pruja verbal tan hispànica. A més, hom parla perquè en un Estat amb Parlament no hi ha més remei que parlar i pronunciar-se en afers d'una importància com la del provocat amb l'actitud del govern de Catalunya.

Si ens deixem perdre pel laberint jurídic on, per ara, divaga la qüestió, després de molta feina arribarem a trobar les coses més fosques que no pas abans. Si, per contra, anem al fons humà del cas, tot esdevé clar i lògic.

La primera dificultat, és a dir per què no arriba la catàstrofe, es resol aviat quan ens adonem que al fons, el problema per a Madrid no té cap urgència. Si mai una qüestió ha estat exclusivament catalana és la dels amos i parcers, regulada, bé o malament — la pràctica ho dirà — per la llei de contractes de conreu. En això tothom, conscientment o no, hi està d'acord, de manera que la polèmica ha de girar sobre uns punts de procediment que no despertin cap passió. Si tot queda enlaira, no es troba res a faltar ni a sobrar. Per aquest motiu el Govern ni, al fons, els mateixos monàrquics, no senten cap

profit per a nosaltres els monàrquics, voto perquè es procedeixi contra la Generalitat, i de pressa.»

Els senyors Gil Robles i Martínez Velasco diuen, si fa no fa, el mateix, i llavors el senyor Samper s'alçaria i faria:

«Sóc un president d'un Consell que ha de viure dels vots que li regalen. Don Francesc me'n va prometre a condició que li prestés un servei que no em pensava que fos tan

Asaña

car. Ara que m'he hagut d'estudiar el problema, veig que m'han ensarronat. Déu em perdoni! Primer vaig recórrer contra la llei del Parlament català; quan es votà la sentència, vaig ordenar als vocals governamentals que hi votessin a favor. Ja veieu que el fons del problema tant se me'n donava i que em proposava, simplement, fer d'allò que en diuen política al meu partit. Si no tenia cap criteri llavors, tampoc no se m'acut per ara res. Solament una cosa. Anar-ho allargant, allargant i ja veurem què passa. Jo sóc així; però els asseguro, en bona fe, que si arriben a dir-me on em ficava no m'hi hauria pas ficat per tot l'or del món. He dit, i ara dissimulin.»

Heus ací el bastidor real, damunt del qual hi ha tot l'edifici de l'anti-Catalunya. La qüestió viva no la sent ningú, i per aquesta causa la passegen per les subtils i argücies del procediment.

En front de tots ells, Catalunya i els veritables republicans, els que no tenen ni l'esperit ni la lletra monàrquica, es decenen sense subterfugis, en una massa compacta. I entre dues forces, l'una en un pla i l'altra en un altre, és molt difícil que hi ha hagut cap topada seriosa.

Al costat de Catalunya, s'han posat, sense excepció, tots els republicans de debò, fins molts dels que no han sentit mai cap inclinació sentimental per Catalunya ni cap simpatia envers cap règim autonòmic. Però han comprès que l'atac anava no sols contra Catalunya, sinó també contra les essències republicanes, tan esbravades a Madrid.

Aquest és doncs, per ara (i com sempre, afegim, salvant els bots inesperats de l'atzar), l'estat de la situació creada per la famosa llei de contractes de conreu de Catalunya i les seves extraordinàries aventures al Tribunal de Garanties Constitucionals.

Els Dijous — Blancs

SUBURBI

La tarda del diumenge en el raval és submergida dins el gris perla. Darrera els balconcs, les dones endolades amb el mocador negre al cap serveixen, però, la tristesa i guarden el pis. Els obradors, en vaga festiva, mostren llurs exides amb els vells estris rovellats, i el gat solitari fa esquellots en saltar damunt els bidons buits i les ferretalles.

Cada cantonada exhala una variant d'acidesa. L'arrebossat de les parets, malmès per la descurança, clama la carícia de la calç, en el mateix to amb què gemeu en els justams privats del conhort de la pintura. Ara, la quietud solament és trencada, de tant en tant, pel brivall que amb la mà esquerra assaboreix una llesca de pa amb oli i amb la dreta apedrega les teulades baixes dels magatzems.

El jardí de la fàbrica del gas ha anat cedint a la indiferència. Les flors d'un temps, avergonyides, no han volgut rebrotar. Un minyó hi féu, després, quatre verdures, però els cigalons i les estones de la manilla, maldades a la taverna del costat, les calcigà sola l'oli. Una tanca verda, destenyida, dividí l'antic jardí arvanat: a l'una banda tanca mitja dotzena de trapessis arramats de mainada; a l'altra una pista de patinar.

Les balancadores de la xicala tota la tarda que es disputen l'airecel, com si el groxament donés als cossos dels infants l'embraguesa de l'infinit. Les cabelleres de les nenes s'esburijen com crineres al vent i les bates dels xavals posen davant l'atzur unes veles inflades.

Una veu prima ha exclamat:
—Mira, el tall de sàndria de la lluna!
I una altra més enllà:
—Guaita aquell estel que cau!
Ben aviat el sostre blau és un mantell de lluentines.

Del trapessi més atansat no arriba ni una paraula, ni un xiscle. La parella que l'ocupa aparja grandassa. Obsequios i tendre, el xicot ha baixat a omplir el mocador d'una embosta de cacauets. En trencar les clofelles, ella mostra unes dents blanquíssimes d'animaló manyac.

Tres llançaments, encara, amb empena de comiat, i la parella salta a terra. Ell li deu dir alguna cosa molt terrible, car la noia —espiga d'or— se li decanta. Tot d'una, lloguen sengles patins i llisquen cap a la pista: descriuen els primers tombos, agafats de mans; després, sense resistència, ella es deixa cenyir per la cintura. Les pomes menudes del seu pit saltironen dintre el jersei ocre. Ara si que riu; riu i xiscla amb un bri de follia. Black-bottom, blues, charleston, qualsevol tocada de manubri s'adiu amb el lliscar facciós.

Els bordegrassos fan el seu agost: premen i deixen les minyones a cada correguda del circuit. Es un sarau rodar, una gatzara dinàmica. Al tasell encrostonat, raja incessantment el xarop, l'aiguardent i els resolis que estoven les rosquilles i endolceixen les gorges.

Mentrestant s'ha fet negra nit, i el guisat que es cuinava sota la figuera decrepita templa massa l'amo del lloc platxerós. Xopa la samarreta virolada de tant engegar trapessis i rodar la maneta de la caixa sonora, el manager pita els darrers tocs.

El camí fosc i desert és sembrat de besades. El xaval espigat duu l'amiga espigada com una toia de roses, mentre el contacte arborat fa brollar paraules com llengües de foc.

Un cop al llinard de la porta de casa la noia, ni l'un ni l'altre no s'avenen a la separació. Els petons es renoven en un desig inabarcable. El llum d'acetilèn del carretó dels gelats projecta llur silueta a la vorera:
—Vols refrescar?
—La mare m'ha dit que avui no em pug pendre. Saps? Ja sóc dona! — S.

MIRADOR INDISCRET

Passatemps de cavernícoles

L'altre diumenge, la Derecha de Cataluña va inaugurar, al carrer de Bonavista, un local ple de cartellets amb el lema de l'organització: Orden, Religión, Patria y Familia.

Al matí, benedicció del local i entronització del Sagrat Cor; al migdia, banquet; a la nit, ball de societat, i, entre ball i ball, un humorista (!) entretenia el públic familiar i dominical de papàs, mamàs i nenes cursis, amb historietes com aquesta:

—Fulano (assenyalant un del públic) tiene una novia enormemente gorda, y yo le preguntaba el otro día por qué la habla escogido tan gorda. ¿Y sabéis lo que me contestó? Pues me dijo que a una mujer delgada, a los dos días de casados ya se le conocen todas las intimidades, y en cambio, a una gorda, al cabo de veinte años siempre se le encuentran sitios que hacen exclamar: «Aquí todavía no había estado!»

Però aquest conte és de color de rosa comparat amb un altre d'una senyora que anava al tren i duia les faldilles tal vez un poco demasiado levantadas, que només es pot explicar entre homes sols, i de passada no té cap gràcia.

No ho devien creure així els ordenats, religiosos, patriòtics i familiars socis de la Derecha de Cataluña, perquè, sense excepció d'edats ni sexes, reien com unes bojotes.

Monarquisme de revetlla

La revetlla de Sant Joan al Canòdrom Club es reuní un bon fiorel de noies maques que, a més de dansar a discreció a la pista immediata a la pèrgola, apostaren en gairebé totes les curses.

No és difícil d'endevenar per què el llebrer King obtingué, de bon principi, els sufragis d'un grup de damiselles:

—Apostamos por «King», ganador. Qué simpático es «King»!

La llebre mecànica empenqué la carrera, i els gossos, adalerats, es llançaren a la competició.

King, però, al cap d'unes quantes gambades, s'aturà, i aixecant la pota, descriuí uns signes líquids inintelligibles. I les damiselles prorromperen en mil variades exclamacions:

—Qué horror!
—Vampiro!
—Indecente!

Remordiment

Al Círculo Tradicionalista també feren de les seves amb motiu de la degustació de la típica coca. La terrassa fou exornada amb garlandes i fanalets de paper que, amb un esforç d'imaginació, us donaven la bandera roja y gualda. Amb tot, a causa de la proximitat del Centre Catalanista d'Esquerra, no es pogueren lluirar a gaires expansions legítimes, la qual cosa ocasionà un tedi indissimulable entre la piadosa concurrència:

—No sé por qué tuvimos que marcharnos del Paseo de Gracia! La vecindad de la Liga no compromete ni las verbenas ni la actuación política!

Els desmemoriats

La companyia de la senyora Herrero ha arribat, sense empatx, al centenar de representacions de La Marquesona. El dia del benefici de la primera actriu, el paper de galan anà a càrrec d'un dels autors de l'obra, el senyor Quintero, i precisament fou l'única representació en què hom es serví de l'apuntador.

Al final, el senyor Quintero, en el seu miting d'acció de gràcies, ja ho explicà:

—Yo, señores, no soy orador: cuando hablo en público, necesito de apuntador.
—Bé prou que ho veiem! —exclamà un de la claca.

Prieto

esperó i no els ve d'un any ni de dos. Mai com ara no s'havia vist una discussió el motiu principal de la qual fos tan ingràvid, de manera que servís només de pretext perquè cadascú hi esbravés el seu tema, la seva dèria pròpia.

Cabament hauria estat molt bo i molt útil per a la tranquil·litat de tots plegats, que durant l'avortada sessió patriòtica d'aquest dilluns, cadascú hagués parlat amb una franquesa que reconeixem que no està dins els costums parlamentaris, però que indubtablement purificarà els cors i descarregarà les consciències dels diversos polítics que han fomentat aquest problema.

El senyor Cambó, posem per cas, s'hauria pogut produir així:

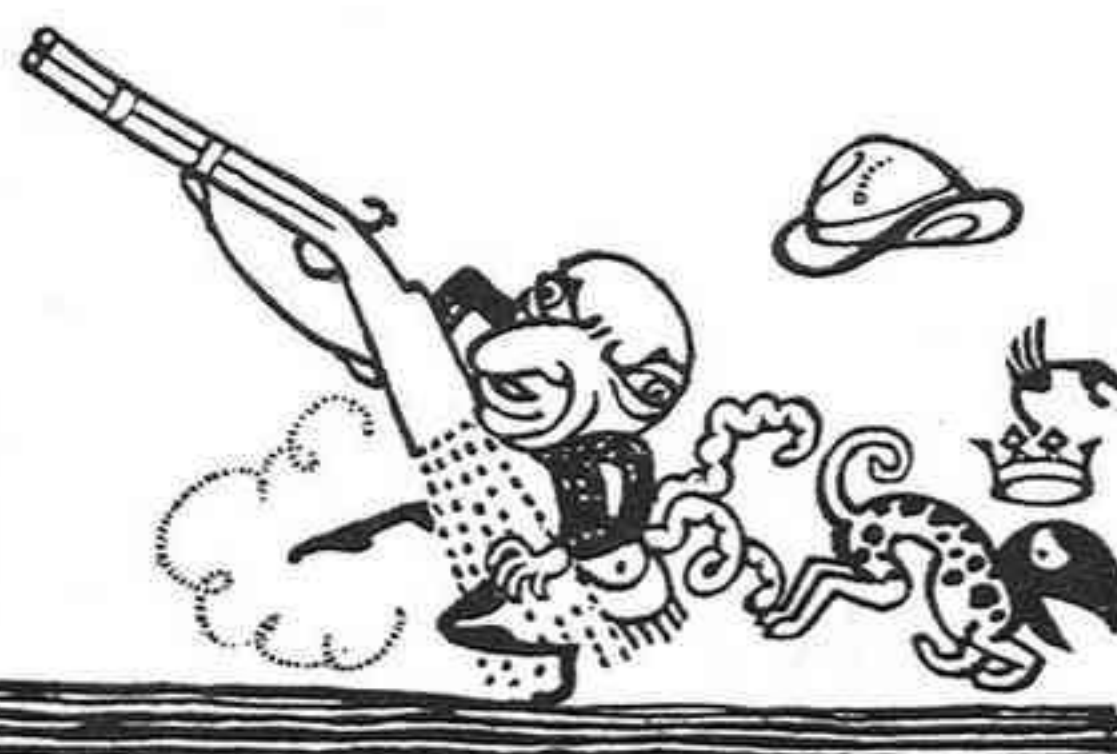
«Desitjos de crear dificultats a l'Esquerra i a la Coalició, i, en general, de venjar-me contra la derrota de les eleccions municipals darreres, que em va coure tant, vaig avenir-me a promoure una maniobra contra una llei del Parlament de Catalunya; aquell mateix Parlament que jo volia corsecar i anorrear amb la retirada dels meus diputats, gest precipitat que em comença a doldre. No negaré que preveia que la cosa podia embolicar-se i fer-me bastant mal, perquè a Catalunya, segons com anessin les coses, es provocaria una reacció formidable; i, donada la composició química del Tribunal de Garanties, on hi havia una gran quantitat de gent interessada a provocar un daltabaix al règim, era natural que no es deixarien perdre l'ocasió. Però també es faran càrrec que un partit lligat a interessos de classe s'ha d'ajupir de vegades a fer tots els papers de l'auca per no perdre la clientela. Pel meu gust hauria volgut que només haguessin fastiguejat l'Esquerra parcialment, i m'haurien estalviat molts mals de cap; perquè el que és ara m'han ficat en un carreró que no té sortida. Només espero que, com ha passat més d'una vegada, el públic sigui flac de memòria. He dit, senyors.»

I el senyor Goicoechea:
«Tant per l'odi que sento a Catalunya, com pel gust que tindria de veure la República dins d'una guerra civil que seria de gran

UNA ESCOPETOTA

Els perills que pot tenir l'ús de males armes

Els bons exemples

Jaume Miravittles, abans d'apostatar del comunisme, havia donat diversos cursos de marxisme. Llavors abominava la democràcia i propugnava la dictadura del proletariat (d'això fa uns quinze dies).

Ara, els seus deixebles es troben tots desorientats. Totes les lliçons foren hores perdudes?

Un soci de l'Ateneu Enciclopèdic Popular, que havia assistit a un d'aquests cursos, deia:

—Jo continuo fidel a les ensenyances del meu professor. Des d'avui dedicaré tots els meus esforços a esdevenir un funcionari de la Generalitat.

Exposicions a Badalona

No fa gaires dies, un matí, al Casino de Badalona, va celebrar-se el vernissatge d'una exposició d'olis, aiguades i plomes, de l'artista badaloní Ramon Morros i Ribalta.

El saló estava ple de gent, d'amistats que felicitaven l'autor amb els mots més amables. Quan més viva era la cordialitat i l'entusiasme, s'escorregué el cordó d'un quadro i aquest caigué en terra, amb trencadissa del vidre i el surt corresponent dels assistents.

El bon pintor, un xic esverat, deia ingènument tot excusant-se:

—Veuran... En tot Badalona no vaig poder trobar cordó a propòsit, i jo que sí que hi vaig posar ble d'encenedor...

***

Ultra el gènere pictòric, el senyor Morros s'ha dedicat a la literatura. Té escrites i representades en diverses sales d'espectacles badalonines, comèdies, dramas, sànetes, àdhuc revistes més o menys musicals i coreogràfiques. És autor també de la lletra de moltes cançons de caramelles i, ara últimament, ha estat nomenat director literari de la Ràdio Badalona.

La seva personalitat en l'art de Miquel Angel, però, era desconeguda totalment pel públic fins al moment de la inauguració de la seva exposició al Casino de Badalona. Havia, durant una colla d'anys, pintat només en privat, podríem dir clandestinament.

Per això, en l'acte del vernissatge, tothom feia remarcar la sorpresa que els havia donat aquesta nova activitat de l'expositor:

—Cregu'm que m'ha sorprès de debò. No sabia que també es dedicades a la pintura...

—Ah! I encara ha de saber — digué una nena de deu anys, filla de l'artista, que assistia a la conversa — que el pare també sap fer galliners i tot.

***

I, ara que ve a tomb, direm que en aquesta mateixa sala d'exposicions del Casino de Badalona, quan la dictadura, ocorregué un fet que és fruídor de recordar.

S'hi celebrava una exposició també de quadros. Entre aquests, figurava el retrat del dictador local Sabater, de tan funest record per a tots els badalonins i a les faccions del qual decidírem, així que ens fou possible, un llarg i documentat article.

Algú, dissimuladament, amb el peu féu córrer l'escopidora que hi havia a la sala fins a sota mateix del dit retrat.

I calia veure les ganes d'escopir que tothom tenia!

Malaltia apropiada

El professor de Matemàtiques de la nostra Escola d'Enginyers, Ferran Tallada, acaba de sofrir una «llarga i penosa» malaltia i la consegüent operació, a París, on es troba en viatge d'estudis.

—Quina malaltia va tenir En Tallada? — demanà un alumne seu a un amic de l'Il·lustre matemàtic.

—Home, què vols que et digui? Li han extret càlculs. No s'és matemàtic impune-ment...

Els grans conferenciantes

El conegudíssim professor d'Antropologia filosòfica (qui hauria dit que la Normal de la Generalitat tingué una càtedra tan altisonant?), senyor Roura, molt popular entre els seus alumnes, va donar una conferència a l'Ateneu Enciclopèdic Popular. Esperem que l'excel·lent catedràtic sap més de la seva assignatura que de català, del qual varem apuntar algunes mostres: «Nosaltres que visquem a una època... Spranger ha establert una sèrie de tips...»

Deia, demés: «...perquè ja al segle XIII, l'Arciprest de Hita va saber-ho: puderusu cavalleru es don Dineru» (transcripció fonètica), i fins els venedors de chascarrillos baturoos saben que aquesta cita tan original és de... Quevedo!

Una altra cita: «Com ho diu Sant Tomàs d'Aquino a la seva Civitas Dei...» Cal dir-li a l'Il·lustre catedràtic que confon Sant Tomàs amb Sant Agustí?

Es curiós que els del públic no es trobessin tips d'aquesta mena de conferències...

Trotzki a la U. R. S. S.

Un llibreter força conegut en totes les penyes polítiques dels cafès ramblístics, Joan Juhé, fa pocs dies que ha tornat del país de Stalin. L'home ha vingut sabent ja dir en rus els mots camarada i àdhuc brigada de xoc; és a dir, ha vingut completament urssificat.

De les moltes anècdotes que en conta, explica la que li succeí en visitar el Museu de la Revolució de Leningrad.

Després de recórrer diverses dependències del museu, en una sala on hi havia els retrats dels homes més sobresortits del moviment soviètic, observà la manca del

L'Hospital de la Santa Creu i la Casa de Convalescència

LA BARCELONA INÈDITA

Anys endarrera, quan travessàvem el pati de l'Hospital, encara en funcions el vell nosocomi, no hauríem imaginat mai que la pietosa fundació seria en l'avenir casa o monument a la intel·ligència. Digne monument al saber, als homes d'estudi, als simples estudiosos! Respongué la creació de l'Hospital i la Casa de Convalescència als ponderats sentiments humans dels nostres avis; respon, ara, la reconstrucció dels no-

entre ells de les senyores Victòria Astor i Elena Soler, permeteren seguir les obres, en el curs de les quals Barcelona patí guerres, fam, pestes, però finalment l'any 1680 era acabada totalment, «amb diners de lo dit senyor Pau Ferran».

L'Hospital i la Casa de Convalescència presten inapreciables serveis a la ciutat. Arribaren a albergar, no vulgueu saber com, fins a 700 malalts. Els nostres avantpassats saberen ésser humans, i ens llegaren dos esplèndids edificis.

AHIR, AVUI, DEMÀ

Podem haver-nos fet càrrec de com eren els edificis. Ara fa dos anys que es treballa en llur restauració, alhora que són adaptats a les noves funcions a què seran destinats. Ha estat feta molta feina; ha estat feta labor conscienciosa, acurada, de veritables apassionats de l'art: la Casa de Convalescència cobra més valor; l'Hospital reneix i es dignifica. Les amples i altes naus han estat netejades de crostes de calç, i van apareixent els nobles murs de pedra; construccions parisienses adossades a murs exteriors i interiors han desaparegut; finestres tapiats, oberts novament; reforçats contraforts; oberts nous patis de llum; completats cossos d'edifici; fetes obertures de comunicació; han estat reconstruïdes quasi totes les teulades...

Quan les obres siguin acabades, darrera la creu del pati haurà estat construïda l'ala frontal del claustre gòtic, que unirà les parts laterals, prop de les escales, servint de comunicació superior de les dues cruïlles per mitjà d'una galeria coberta, que farà pendent amb altra que serà construïda, adossada als murs i damunt del claustre de la cruïlla del fons, les dues en funcions de passos interiors, per tal que no hi hagi necessitat d'anar i venir per les grans sales. L'Hospital restarà així: des dels cavalcadors serà enquadrat pel claustre, al voltant del qual hi haurà les dependències que descriurem; dintre del claustre un petit jardí. Fora del claustre, amb les reformes que calgui, altres dependències.

EL MONUMENT A LA CULTURA

El gran quadrilàter format pels carrers de l'Hospital, Cervelló, Carme i Egipcíacs assolirà un valor insospitat. Dintre el conjunt d'edificis seran estatjades les següents institucions i serveis: Institut d'Estudis Catalans; Biblioteca de Catalunya; Escola de Bibliotecaris; una Biblioteca Popular de Districte; Escola Massana; part de l'Arxíu Administratiu de l'Ajuntament; és probable l'Arxíu Judicial; Servei General de Tramesa d'Obres a les Biblioteques de Catalunya, dependents de la Generalitat. Afegim-hi l'Acadèmia de Medicina.

Suposem tota l'obra llesta: fem-hi altra visita. Per major correlació entrarem per la

El pati de la Casa de Convalescència

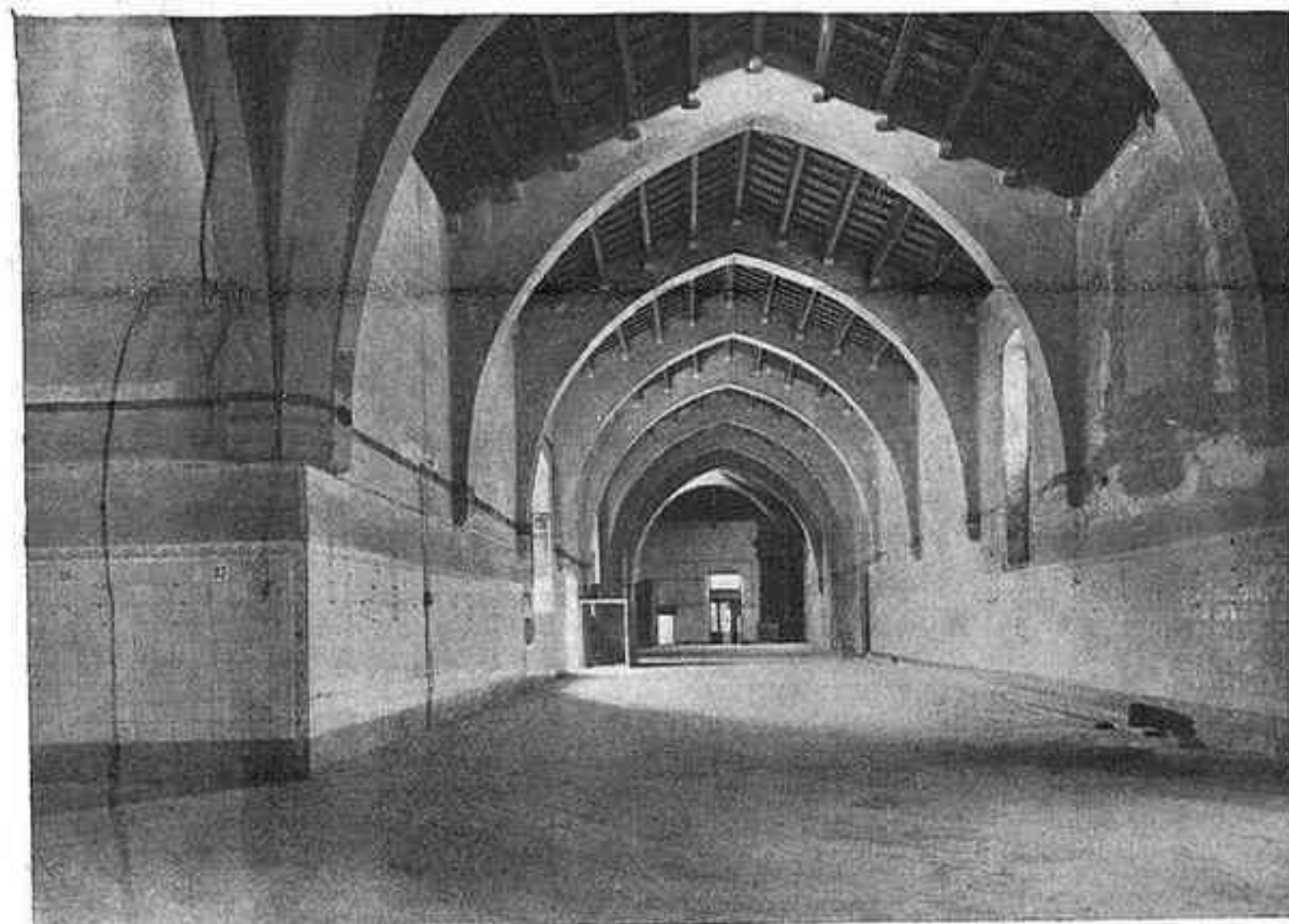
bles edificis, a l'ambició que té el nostre poble per superar-se.

Serán molt pocs els barcelonins que una vegada o altra no hagin travessat el pati aclaustrat de l'Hospital; seran molts, però, que mai no visitaren aquelles sales en les quals sofria un tros de humanitat. Aquell amuntegament de misèria, la fredor de les sales, eren repel·lents i tothom les deixava sense deturar-se a considerar el valor arqueològic i artístic del casal de la beneficència. Per a milers de barcelonins i de catalans, l'Hospital i la Casa de Convalescència eren ben bé un dels sectors de la Barcelona inèdita, com ho són tantes altres coses que anem a cercar, dalerosos o poc assabentats, fora de casa. Fins i tot els que havíem entrat a les sales de l'Hospital, coneixíem només que a mitges el valor de les construccions hospitalàries medievals de la nostra ciutat. Calia que els arquitectes, els seus ajudants, encarregats i obrers especialitzats, amb amor a les velles pedres i al passat, ens ho possessin de manifest.

ELS BELLS EDIFICIS

Traslladat el darrer malalt i els últims atuell, els administradors de l'Hospital traspassaren a la Ciutat els dos esplèndids casals. I la Ciutat i la Generalitat acordaren transformar-los en monument a la cultura, reformant-los, adaptant-los, dignificant-los.

Entreu, si us plau, que hi farem una ràpida

Una nau de l'Hospital de la Santa Creu

visita, començant per la Casa de Convalescència. Un vestíbul gòtic, voltat d'un banc de pedra que té per respallter un policromat arrimador de rajola catalana del segle XVII, amb la història de Sant Pau. Construïda la Casa en distintes èpoques, són diversos els estils arquitectònics i decoratius que s'hi produïren a través de les centúries. En sortir del vestíbul tenim davant el pati barroc, porticat, amb pilastres i arcs ben coordinats a la planta i columnes de bona alçada, sostenint la galeria arcada del principal. Al mig del pati una cisterna templet, coronada per una imatge de Sant Pau i a la part superior del pati, frontal al vestíbul, un petit campanar isabelí que casa bé amb el barroc del pati. El pati està rodejat d'un banc de pedra amb respallter, també de rajola catalana. El conjunt és senzillament bell, fa millorable efecte: en farà molt més el dia que desapareguin les vidrieries de la galeria. El pis principal està format per tres grans sales i dependències diverses. A l'angle de dues naus hi ha una superba capella barroca, terminada en volta, amb interessants pintures que s'atribueixen a Viladomat. Totes les sales i la major part de les dependències estan decorades amb rajola catalana i els materials de construcció, arreu, són del més noble.

Sortim ara al pati de l'Hospital i pugem per una de les escales barroques del pati, tocant als cavalcadors, a les grans sales. No sentiu encara la fredor d'aquelles altes naus, tan semblants a la del Dormitori de Novicis, de Poblet? Són belles, però quan hagi desaparegut el record, els vestigis de les funcions que acomplí la casa, restaran senzillament monumentals. Visitem els baixos i veurem altres sales que esdevindran igualment bellíssimes. Les necessitats de l'Hospital feren que l'edifici fos desfigurat en molts llocs i mutilat en altres. Els claustres gòtics de la planta baixa havien estat aparellats; les sales, dividides i subdividides per parets i embans; la calç havia estat aplicada sovint, fent desaparèixer la gràcia de motlures, capitells, florons de claus de volta i escultures. Al voltant de l'Hospital, de l'una a l'altra escala barroca, hi havia, hi ha, un claustre gòtic, que sosté una galeria descoberta. El mateix la Casa de Convalescència que l'Hospital, cada un d'ells, dintre de llurs estils, són dos bons exemplars arquitectònics de la seva època, que al mateix temps representen el procés evolutiu de l'art de construir.

porta del carrer del Carme. A la dreta tenim la Casa de Convalescència, on resideix l'Institut d'Estudis Catalans. Al pis principal estan instal·lades les més importants seccions i una de les sales ha estat habilitada per a sala d'actes. Pompeu Fabra té el seu estudi amb bon nombre de dependències al primer pis: per un costat veu la clara i alegre façana del grup escolar Lluïsa Cura, per l'altre el jardí de la Casa al nivell del principal, i més al fons, a pla de terra, el jardí fet al pati. La Biblioteca de l'Institut vessa llum, art i riquesa. L'ambient, el lloc, la quietud conviden a l'estudi i la reflexió.

Al principal que som, un vestíbul independent ens donarà entrada a la Biblioteca de Catalunya. A banda i banda de les grans naus, les llibreries amb milers de volums en augment cada vegada més. L'estoig és simplement magnífic: arrencant del sòl del pis, les llibreries; més amunt els murs de pedra dels quals neixen els arcs apuntats que sostenen l'entelustinat, decorat a tres colors, de tons que consonen amb la severa riquesa del conjunt; al centre de les sales, el mobiliari que conjuga amb la resta i amb la il·luminació. Separades de les grans naus, hi ha petites sales d'especialitats que resten del tot independents. La Biblioteca de Catalunya es desenvolupa a l'entorn del claustre gòtic. Les altres institucions i dependències, abans dites, tenen el seu ingrés per la resta del pati, o sigui del carrer de l'Hospital fins al claustre.

Heus ací el monument a la intel·ligència: monument de pedra, pastat amb ansies de grandesa, bressol de la nostra recuperació definitiva. De moment, més de 400.000 volums; incomptables documents; homes de ciència que treballen; multituds que lleguen, s'aixopluguen al seu redós. Poques ciutats d'un poble tot just renaixent poden oferir al visitant un semblant monument a la cultura.

Ens creiem en el deure de fer esment dels arquitectes senyors Vilaseca i Florensa, apassionats per la reconstrucció de les grans obres que compleixen la seva tasca amb veritable amor. Però per damunt de tot, Barcelona deu retre gratitud a l'interès del conseller de Cultura, senyor Gassol, al que ho fou d'Hisenda, senyor Carles Pi i Sunyer, i al que ho és en l'actualitat, senyor Martí Esteve, assistits per l'opinió de tots els barcelonins.

PERE CASALS

L'APERITIV

El dret de les dones. — El Parlament de Catalunya ha votat una llei que començarà a aplicar-se l'any que ve, en la qual es concedeix a les dones del país uns drets fantàstics amb els quals fins ara no havien somiat mai. Sembla que és una llei de primera, feta pels millors juristes, i segons el més tradicional i perfilat esperit del dret català. Les dones, segons aquesta llei, podran lligar els gossos amb llonganisses i es podran mirar llur marit per sota el nas amb tota la impertinència que vulguin. Un dels punts capitals de la nova llei i que farà tronollar de cap a peu tota la màquina social, consisteix en la lliure facultat que tindran des d'ara les dones per a disposar de llurs béns, podent vendre, empenyorar, hipotecar i celebrar tota mena de contractes, sense necessitat del consentiment de llur marit, i podran posar totes les signatures que els doni la gana, sense que la signatura del marit els faci companyia, com un deplorable gargot tutelar.

Aquesta llei, llegida amb els ulls del candor i de la bona fe, no produeix cap mena de punxada al fetge i és incapaç d'alterar la digestió. Ara, llegida amb aquell sentimentalisme que ens caracteritza sempre que la nostra atenció es decanta cap al paisatge femení, és natural que davant de la nova llei sentim una mena d'inquietud bastant justificada.

No hi ha dubte que, des d'uns quants punts de vista, la moral del país sortirà guanyant amb la nova llei. Per exemple: jo coneixia un senyor que es va casar amb una dona molt rica, i al cap de poc temps es varen tirar els plats pel cap i es varen separar. La senyora se'n va anar a viure a les seves finques, i el marit, que era un tranquil, es va quedar amb un passament matant les hores entre tasses de café i boles de billar, en un carreró de l'esquerra de la Rambla. Cada vegada que la dona tenia de realitzar una operació, no li quedava altre remei que acudir a la signatura i al consentiment del marit, i ell, que era un barra, feia el *chantaje* de la signatura i exigia unes quantes pessetes a la dona, que alguns cops resultaven ésser una quantitat crescuda i que fatalment es diluïen en arrossos i xelis amb els companys de café. La pobra senyora no tenia altre remei que satisfer la voracitat monetària del desaparegut marit, perquè les lleis ja se sap que moltes vegades ocasionen greus injustícies.

Fets com aquest que cito, i com d'altres de semblants, ja no es tornaran a reproduir amb la llei votada pel Parlament, i s'evitaran els abusos de certs marits *chantagistes* i paràsits.

Però el que es guanyi per un cantó es pot perdre per altres cantons, potser més perillós, i que poden crear un estat d'alarma molt més viu. Es sabut que de vegades un esperit religiós, mal entès, pot conduir ànimes piadoses a lamentables i horribles situacions, en les quals l'ànima hi guanya molt poca cosa i la butxaca queda materialment exhausta.

Són coneguts els casos de determinats eclesiàstics que, per una insana cruïlla d'agavellar i amuntegar moneda, es valen de mitjans taumatúrgics per a espolar incautes devotes. Són moltes les anomenades solteres i les piadoses vídues que han sofert aquestes extirpacions de capital per procediments de calculada devoció. Jo tenia una tia a Tarragona, germana del meu avi, que fou absolutament deixada a l'escaipa i a l'última pregunta, per un famós canonge penitencier, que al cel sigui, el qual anà xuclant duro per duro fins arribar a sumes no diré astronòmiques, però sí molt considerables, i deixar com aquell que diu a pa i aigua la meua desgraciada tia, la qual, bitllet que li quia a les mans, bitllet que anava a parar a la butxaca del senyor canonge penitencier.

De casos com aquest, la història en registra uns quants i tothom en sap per explicar. Doncs bé, fins ara, aquest sector concupiscent de la clerica només podia actuar sobre solteres i vídues, perquè els marits del país no acostumen a estar afectats de l'histèria religiosa, i quan se'ls acostia un canonge a demanar-los un centímetre, se'ls miren amb un posat de gos de Terranova, i generalment acostumen a fer-lo passar amb raons. Nosaltres, els que encara que siguem pobres i solters, desitgem una distribució equitativa del diner, estèvem tranquils respecte a les casades davant de les possibles invèstites dels aficionats al capital per la via devota. Però ara ni els marits ni nosaltres no podem estar tranquils, perquè la nova llei fa possible tota mena de donacions i tota mena de captacions. I, diguin el que vulguin, de disposar dels béns i d'administrar el capital en sabem molt més els homes que les dones, encara que ja sé que aquesta afirmació produirà escàndol entre unes quantes respectables amigues meves. Es dolorós, però és així: la dona està avesada a anar a casa del notari, acompanyada del marit i de tota la família; la dona, quan ha de signar, i acostuma a agafar la ploma amb aquell núbil tremolor que li escua tan bé, i que a més a més satisfà el notari. Destruïr això és anar contra una de les coses més sòlides del país, i que em perdonin els juristes autors de la nova llei.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

CUPÓ REGAL

Solament per un mes i perquè tothom pugui conèixer els nostres treballs, fem una ampliació completament gratuïta a tot aquell que ens trameti una fotografia i

60 cèntims en segells de Correus

CASA ROTCEN

Apartat de Correus 445
VALÈNCIA

Preus increïbles per a professionals

retrat de Trotsky. Així ho digué, en francès, al seu acompanyant.

Aquest li donà una mirada rancuniosa. Trotsky, l'expulsat! Juhé, adonant-se de la indiscreció comesa, digué amb el somriure més amable que trobà a mà:

—No, no és pas que el trobi a faltar... Ho deia per poder-li llençar una escopinada...

«La Publicitat» a Itàlia

Mussolini, a les fronteres, té preses les oportunes mesures per a evitar l'entrada a Itàlia d'elements, a criteri dels feixistes, suspects. A tal fi, les oficines encarregades del visat de passaports, compten amb fitxes, registres, classificacions de països, de personalitats, etc.

En ocasió del partit Itàlia-Espanya, La Publicitat va enviar a Florència el periodista esportiu que signa J. F. (o sigui Joan Figuerola). A l'oficina del visat, un burócrata, darrera la finestreta, en camisa negra i corretges, interrogà el periodista català:

—Professió?
—Periodista.
—D'on?
—Espanya!
El funcionari s'alarma i es dreça.
—Periòdic?
—La Publicitat, de Barcelona.
El feixista consulta un llibre-registre voluminós i fa un gest de descontent.
Tot seguit l'empleat ordena:
—Que li escorcollin les maletes!
Els duaners li escorcollen les maletes i se li incauten de tres exemplars de La Publicitat. En el registre, La Publicitat estava mal conceptuada: no podia circular pel territori italià.

La Simfònica

L'Associació de Música da Camera ha homenajat el mestre Fernández Arbós, el director de l'Orquestra Simfònica de Madrid.

El mestre Arbós sempre ha fruit de popularitat a Barcelona. Ell explicava que fa uns anys, estant a la nostra ciutat, va assistir a una corrida de toros. El públic, en descobrir-lo en una lotja, començà a aplaudir. Uns espectadors àdhuc es van dirigir al torero Gaona demanant:

—Gaona, brinda el toro a la Simfònica. La gent cridava:
—A la Simfònica!

El torero, mogut pels crits «A la Simfònica!», s'encaminà a l'indret cap on el públic mirava i brindà el toro a una suggestiva dama que estava al costat de la lotja del mestre Arbós.

El concert més emocionant

També el mestre Arbós confessava que el concert més impressionant que ha donat en la seva actuació ha estat a Barcelona. El dia següent a l'explosió de la bomba del Liceu. Tots els espectacles de la ciutat es van suspendre. La gent, esfereïda, no sortia al carrer. Però l'Arbós s'atreví a celebrar el concert a la Sala Beethoven. El mestre director contava:

—A cada espectador, en entrar a la sala, se li exigia que exhibís el retrat. Executàvem Mozart, Bach, Schubert... Però, dins el local, estèvem custodiats per la guàrdia civil i la policia per no despertar les iras dels anarquistes.

Carta de Barcelona: «Barcelona està ballant sobre un volcà»

El gran diari de Budapest, *Pesti Hirlap*, el que més es sol queixar que a l'estranger circulen notícies tendencioses sobre Hongria, ha publicat el dia 12 d'aquest mes un article titulat *Carta de Barcelona* i que diu així:

«Fa deu anys, tenia només 550.000 habitants. Des d'aleshores, aquest nombre s'ha doblat. Segons les dades del cens del 1933, té ja prop d'un milió d'habitants. Els catalans estan orgullosos d'aquesta glòria seva, i repeteixen sovint: «Espanya té més de cap per no tenir el seu cap en el seu lloc.» Amb això volen dir que Madrid, com a capital, és una ciutat lilliputena al costat de Barcelona.

«Barcelona, a més a més, treballa i riu. Li agrada tenir admiradors. Està plètica de vida. Està creant i treballant continuament. Els catalans són incansables.

«Però són, al mateix temps, igualables en la disbauxa. El barri del port està plenisim de cafetones i tavernes, on es veu, prop de l'entrada, una taula de jugar a cartes, després una petita escena improvisada on estan representant durant tres o quatre hores excel·lents artistes que obtenen els aplaudiments continus dels obrers i mariners.

«Tot això dura fins a les tres o les quatre de la matinada. Barcelona segueix la seva vida àdhuc durant la nit. L'estranger és assetjat continuament pels venedors de loteria, que ens expliquen amb el seu argot melodiós les fortunes que podrien guanyar per cinc o deu pessetes.

«A Barcelona, tothom juga. La loteria de desembre, que s'anomena *Navidad* (en castellà en el text), és la més important de totes. El premi major és de 15.000.000 de pessetes.

«El Cafè de la Rambla està ple des de les deu de la nit fins a les sis de la matinada de gent alegre, uns 500-600 persones que estan assegudes tranquil·lament i juguen al dòmino o als escacs. De què viuen fora d'aquest joc, és un misteri.

«De tant en tant, apareix a la porta un escamot de soldats. Un oficial alegre conduïx els soldats; el case el porta decantat. A la mà sosté el fusell. En aquests moments, l'estranger creu que somia o que s'ha declarat l'estat de guerra. Per molt banal que sigui aquesta estampa, podem titular-la així: *Barcelona està ballant sobre un volcà.*»

El nostre col·laborador Oliver Brachfeld, que és un xic d'aquelles terres, vol dirigir una carta de protesta al director de l'esmentat diari, i fa mans i mànegues per a topar amb l'autor evidentment massa amateur d'aquesta informació.

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA
ANTONI MARTI
Màxima rapidesa ■ Màxima qualitat
AVINYÓ, 19, pral. ■ Telèfon 17047 ■ BARCELONA

RENAIXEMENT DEL PANGERMANISME

Banse i els Amics d'Europa

En un article recent hem parlat dels signes evidents d'un desvetllament del pangermanisme. No hi ha dubte que avui Alemanya reviu, potser amb més intensitat que abans de la guerra...

aixequi el seu cap orgullós en els camps de l'Est.

Una de les parts més remarcables del llibre de Banse és el que ell anomena «la guerra com a fenomen geogràfic». En el llibre es subratlla, diverses vegades, la importància de la geografia des del punt de vista de la ciència militar.

El corresposnal del Daily Express — expulsat d'Alemanya per excessiva curiositat — ha revelat en quina mesura la defensa militar d'Alemanya, al llarg de les zones desmilitaritzades, està a punt de completar-se...

Cap dels signes del renaixement pangermanista no ha deixat de fer-se evident, a mida que Hitler s'ha estabilitzat en el govern. Però per donar-ne una mostra, cap exemple no és millor que aquest llibre del professor Ewald Banse, Pobles i Territoris en la Guerra mundial.

Es curiós observar les reaccions que el llibre de Banse ha produït. Als uns els ha fet somriure, als altres els ha preocupat. És que potser no hi ha cap exemple més frapant de coneixements tècnics aliats a una concepció estúpida del món i de la vida.

Quan Banse descriu els pobles, el tarannà de cada un d'ells, les característiques racials i econòmiques, el bon professor d'Universitat és impecable. Quan aquests coneixements li serveixen per crear un pla d'invasió i extermini dels pobles enemics del seu, llavors la filosofia de Banse arriba al sublim ridícul.

Aquesta era la darrera paraula del pangermanisme de llavors. Examinem el d'Ewald Banse.

Segons Banse, estem en el tombant d'una nova era. Una edat de ferro, que tornarà a posar l'espasa en el seu lloc d'honor, car si bé l'espasa i la ploma són igualment bones, la primera és decisiva.

El professor Ewald Banse

jors enemics d'Alemanya; Bulgària no féu res de bo; Turquia no era un poble, sinó diversos, cada un dels quals portava a la guerra la seva manera de combatre.

L'opinió anglesa s'ha esverat justament de l'opinió de Banse sobre l'Imperi: «Confessem que és una perspectiva atraient imaginari i planejar l'enfonsada — en un futur pròxim — d'aquest poble orgullós i segur que obeirà amos estrangers en una terra que no ha estat conquistada des de 1066...

França, contràriament al que es podria suposar, no surt massa malparada. És clar que és un poble ambiciós, brutal, i la vida al seu costat és impossible.

Creiem haver donat una idea aproximada del que és el llibre d'Ewald Banse i del que avui representen les seves idees a Alemanya.

Com a final d'aquest article ens volem referir a una obra europea, altament lloable; la fundació dels Amics d'Europa, al front de la qual hi ha homes d'un prestigi tan sòlid i d'una intel·ligència tan lúcida com Wickham Steed i J. L. Garvin.

FERRÍ VERGES

Mirant a fora

Diplomàcia alemanya

Sembla que el Tercer Reich s'esquerda, i com que les coses, a fora (cadena d'aliances), li van tan malament com a dintre (misèria i crisi), Hitler busca èxits exteriors.

Però el bluf — en el qual tots dos dictadors són grans mestres —, aquesta vegada ha anat tot a favor de Mussolini.

Tampoc feia gaire bona collita, en el seu viatge a París, l'oficiós von Ribbentrop. L'home s'arranjà per dinar amb Barthou, a casa d'uns amics.

Després, von Ribbentrop pogué parlar amb Doumergue, el qual el va rebre somrient i li parlà de viatges...

Tres assassinats polítics

D'ençà que Polònia ha recuperat la seva independència, ha vist tres assassinats polítics.

El primer tingué lloc en novembre de 1921, contra el president de la República, Nawrotowicz, saví i prestigiós i amic de Pilsudski.

La segona víctima fou, en agost de 1930, el director del departament oriental del ministeri d'Assers estrangers i veritable inspirador de la política polonesa envers la U. R. S. S.

Per últim, és tot recent el tercer assassinat: el del ministre de l'Interior, Pieracki, mort l'endemà de la sortida de Goebbels, per un membre del partit radical nacional.

El mirall de Venècia

(De L'Echo de Paris)

Fa cinquanta anys i ara

Le Temps, el juny de 1884, publicava notícies com aquestes: «Barthou és rebut acadèmic pel president Grévy.»

«Doumergue pronuncia un gran discurs al comici agrícola d'Aigues-Vives.»

«Caillaux, diumenge vinent, reprendrà la seva activitat política, en ocasió de la sessió del Consell general de la Sarthe.»

«El lloctinent Pétain ha estat nomenat agregat del gabinet militar del ministre de la Guerra.»

«Ha estat detingut, a Lisieux, un anarquista que cantava La Internacional a la sortida de missa. S'anomena Henri Chéron.»

A posar al costat del precedent recull, el que, segons el Manchester Guardian, és l'anècdota parisenca del dia, però d'origen alemany: —Perquè a França governen uns homes que tenen setanta-cinc anys? —Perquè els de vuitanta anys han mort.

Paperam

A tot arreu del món, la complicació administrativa és enorme i els governants procuren simplificar els engranatges burocràtics, alleugerir la tramitació, estalviar paper. I gairebé a tot arreu és la burocràcia militar la més complicada.

Es conta — i el conte es pot aplicar a tots els països — que no ja gaire, un comandant de plaça, destinat a una de novia, tingué la curiositat legítima de donar un cop d'ull als arxius de la guarnició, que ocupaven tot d'habitacions dels locals de les seves oficines.

L'home, esperit d'iniciativa, redactà un petit informe per als seus caps jeràrquics, demanant-los l'autorització per a vendre's com a paper vell tots aquells nius de pòls.

Rebé aquesta contesta telegràfica dels seus superiors: «Podeu destruir arxius. Però preneu-ne còpia prèviament.»

Humor negre

«Diumenge vinent tindrà lloc l'elecció del Consell municipal de N... A darrera hora, ens assabentem que els agents electorals dels republicans han promès, a fi d'obtenir els vots dels negres, que si els candidats de llur partit sortien victoriosos, es procediria a linxar al mig del carrer unes quantes dotzenes de blancs de tercera classe.»

(De The Negro Worker, Nova York.)

Ombres de la Vila Pisani

Les conferències recentment celebrades per Hitler i Mussolini ofereixen molts aspectes curiosos i molts caires pintorescos, independents de la importància històrica que puguin tenir i que amb el temps ja deurà aparèixer a la superfície de la política mundial.

Mussolini, com bon romà, és amic dels ambients majestuosos i de les decoracions apropiades. Per això ha volgut rebre el canceller alemany a Venècia i ha fet que la principal entrevista fos tinguda a la Villa Pisani, l'estupenda finca de Stra, actualment propietat de l'Estat, convertida en seu de la Direcció dels Serveis d'Aigües i treballs anesos de la regió.

habitacions de la casa, que, tot i essent molt espaioses, resulten petites al costat del saló que domina el cos central i obre als dos patis dels grans balcons que l'illumina.

Algunes d'aquestes habitacions han pres nom dels personatges que les han habitades. Ja en temps dels Pisani hi visqueren el futur tsar Pau, el rei Gustau III de Suedia i altres figures de primera categoria. El fet que Luigi Pisani fos elegit dux l'any 1735 — el mateix que feu la construcció del palau — augmentà el rellu de la família fins al punt d'ésser tractada amb la màxima consideració per reis i prínceps.

Luigi Pisani morí l'any 1741, després de

Tièpolo—La glorificació de la família Pisani

Ignorem si el Duce i el Führer han volgut donar un valor simbòlic a la seva entrevista, però el misteri que sempre envolta aquesta classe de converses s'agudida per les ombres que suren als salons i al parc de la Villa Pisani i esdevé amenaçador per la casualitat del lloc on ha estat celebrada l'entrevista.

Els Pisani foren una família que influència la sort de Venècia en dos moments ben distingits de la República.

Quan Venècia es trobà en la giragonsa decisiva de la seva història, per les guerres amb Gènova al llarg del segle XIV, dos Pisani dirigiren les seves forces. L'almirall Nicola Pisani després de dues victòries glorioses damunt les esquadres genoveses, fou derrotat i fet presoner amb totes les seves naus a Porto-Longo l'any 1354 i dut a Gènova.

El seu fill o nebot Vittorio Pisani comandà la flota veneciana en la quarta guerra amb Gènova. Derrotat els genovesos a Antium, els foragit de l'Adriàtic, reprimí les revoltes de Dalmàcia i conquerí diverses places fortes als hongaresos. Però fou vençut l'any 1379 per Luciano Doria i el Senat de Venècia, oblidat de les anteriors victòries, l'empresonà.

Seguí la guerra i les naus genoveses entraren a Chioggia i la República es sentí en perill imminent, car de Chioggia a Venècia no hi havia cap obstacle. Llavors el poble i els mariners exigiren l'alliberament de Pisani, el qual sortí de la presó per a manar la flota amb tant d'encert que bloquejà els genovesos al pas de Chioggia i els féu tots presoners.

Mai més, fins a l'hora de morir pel cop de peu de Bonaparte, Venècia tornà a veure el perill tan a prop. La fortuna, que s'havia mostrat tan exigent per als Pisani, es lliurà, humil i pròdig, al salvador definitiu de la pàtria.

Testimoni de la glorificació de la família Pisani és el meravellós palau gòtic que avui encara emmiralla les carnacions de les seves raïles i les filigranes dels seus marbres a l'indret més prestigiós del Canalazzo, entre el Barbarigo i el Mocenigo i el Corner-Spinielli.

L'esforç dels Pisani per l'engrandiment de la República i de la pròpia casa sembla que esgotà les energies de la família, la qual, però, seguí essent una de les més riques de Venècia.

Ja en ple segle XVIII, quan la República, embriagada de riqueses, de luxe i de vicis, es precipitava pel pendent vellutat i florjo de la decadència, els Pisani tornaren a exercir les altes magistratures.

Andrea Pisani va pendre part a les guerres en què els venecians perderen les possessions de Grècia, resistí el setge dels turcs a Corfú, llurà la indecisa batalla de Cerigo i conquerí Prevesa i Vonizza. Però, retornat a Corfú, l'any 1718 va morir amb 2.000 soldats per l'explosió d'un polvorí.

Luigi Pisani fou el tipus representatiu més enlairat de la seva època. Nat l'any 1663 representà la República a Londres i a París, i en tornar a la seva pàtria es proposà dur a terme una obra que pogués rivalitzar amb els millors palaus d'estiu de les aristocràcies angleses i franceses.

No devia creure pregó prou eloqüent de la puixança i la riquesa de la família el palau antic ni el palau modern que feia poc havia bastit al barri de Santo Stefano i necessitava les amplituds dels camps oberts per a donar expansió a la seva pruja constructiva.

Per aquells anys era ja vell el costum de passar l'estiu a la planura ombrejada i fecunda de la terra ferma, en especial a les riberes del Brenta i el camí de Treviso, on els patricis venecians havien bastit 150 vil·les, totes dotades de bells jardins i algunes de pares i boscos.

Luigi Pisani arribava el darrer, però les seves enormes riqueses i el seu bon gust s'uniren per a ultrapassar tot el que els venecians havien construït fins aleshores.

Va encomanar els plans al mateix arquitecte que li havia construït el palau del barri de Santo Stefano, el comte Gerolamo Frigimèlica, però el projecte fou modificat per Francesco Maria Preti di Castelfranco.

Totes les vil·les venecianes consten d'un palau, d'un jardí i — algunes — d'un parc. La dels Pisani comprèn un palau grandios per als amos i els hostes, un altre palau gairebé tan gran i bell com l'altre en el qual tenien luxós allotjament els cavalls i un jardí extens i un parc tancat per una paret que té més de 1,500 metres de tomb.

El palau forma un cos central que separa dos patis entorn dels quals s'obren les 115

sis anys de presidir els destins de Venècia amb no massa ventura, car ja llavors es feia sentir la sort fatal que condemnava la República a morir de consumpció i vellesa.

Desapareguda Venècia de la llista dels Estats independents, Bonaparte, que li havia donat el cop de gràcia, va veure la Villa Pisani, en tornar de Campoformio. Li va gué tant, que l'any 1807, quan feia i desfeia a cops de sabre el mapa d'Europa, la comprà per un milió de francs a fi que servis de residència d'estiu al seu fillastre Eugeni de Beauharnais, creat virrei d'Itàlia.

Per haver-hi dormit una nit Napoleó, ara hi ha un llit daurat amb l'àguila i la N tallades en la fusta del baldaquí. Caigut Napoleó, se l'apropriaren els austríacs i esdevingué residència dels arxiducs Ranier i Maximilià, el príncep de la figura encisera i la llegenda trista que fou afluènt allà en les terres abusades de Mèxic.

Alliberada Itàlia del domini dels austríacs, la villa va ésser habitada pel rei Víctor Manuel II i la comtesa de Mirafiori, els quals hi visqueren llur idíl·li sense escandalitzar gaire les parets ja tapissades de galanteries.

L'any 1866 fou cedida a l'Estat, que, durant molt de temps, no sabia què fer-ne. El govern l'hauria venuda per 200.000 francs i no sortí comprador, potser perquè llavors abundaven els palaus i vil·les en venda a Itàlia, potser perquè una clàusula prohibia la parcel·lació de la propietat.

Finalment, hi foren instal·lats la Direcció dels Serveis Hidràulics i els Laboratoris de l'Escola d'Enginyers de Pàdua, que explica el canal que ara travessa l'esplanada del jardí.

Gabriele D'Annunzio va escollir els salons de la Villa Pisani i el laberint del seu pare com escenari d'una de les escenes més angiososes de la seva novel·la Il Fuoco, aquella en què pinta els sentiments de la Foscarina — la genial actriu Eleonora Duse — que s'adona que va perdent l'amor de Stelio Effrena — el mateix D'Annunzio —, el qual es complau a fer-li sentir la tortura dels jocs de l'amor que va morint.

El saló principal té una decoració superbà. Tot el sostre és ocupat per una pintura del Tièpolo. Hom sap la data de l'obra, perquè el gran artista, en lletra de l'any 1767, diu que, abans de marxar a Espanya, vol finir el grandios saló de Casa Pisani.

A un cap de la pintura hi ha una figura de dona amb corona i ceptre que es dirigeix a un grup format pels membres de la família Pisani. Entorn d'ells hi ha les figuracions de la Pau, l'Abundància, les Arts, les Ciències...

Després, hi ha una Mare de Déu voltada de la Caritat, la Ciència, la Fe, l'Esperança i, més cap al mig, la Fama. A l'altre cap del plafó hi ha pintades, a una punta, Europa enmig dels salvatges d'Amèrica, i, al fons, la Guerra i la Fam, en contraposició a la Pau i l'Abundància de l'altre extrem.

En aquest saló han tingut, sense cap testimoni, llur conferència principal Mussolini i Hitler.

On eren asseguts? Sota la Pau i l'Abundància, o sota la Guerra i la Fam?

Un enigma que amb el temps convertirà en ombres els dos personatges, ombres que s'ajuntaran a les d'aquells altres que voleien pels salons i el parc de la Vila Pisani.

MIQUEL CAPDEVILA

RICINO GOLOSO DELICIOSO PURGANTE. Viatges Marsans, S. A. Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA. Lliura: Bitllets de ferrocarril i Passatges marítims i aeris; els Bitllets quilomètrics espanyols, a l'acte, facilitant ensem al client la fotografia necessària.

ENCARREGUEU ELS VOSTRES IMPRESOS ARTÍSTICS I COMERCIALS ALS TALLERS GRÀFICS PATRICI ARNAU VERDAGUER, CALLIS, 3, 5 i 7 (D'AVANT DEL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA) ES LA CASA MÉS PERFECIONADA EN LLIBRES RATLLATS, DE LUXE I EN TOTA CLASSE D'ENQUADRARNACIONS...

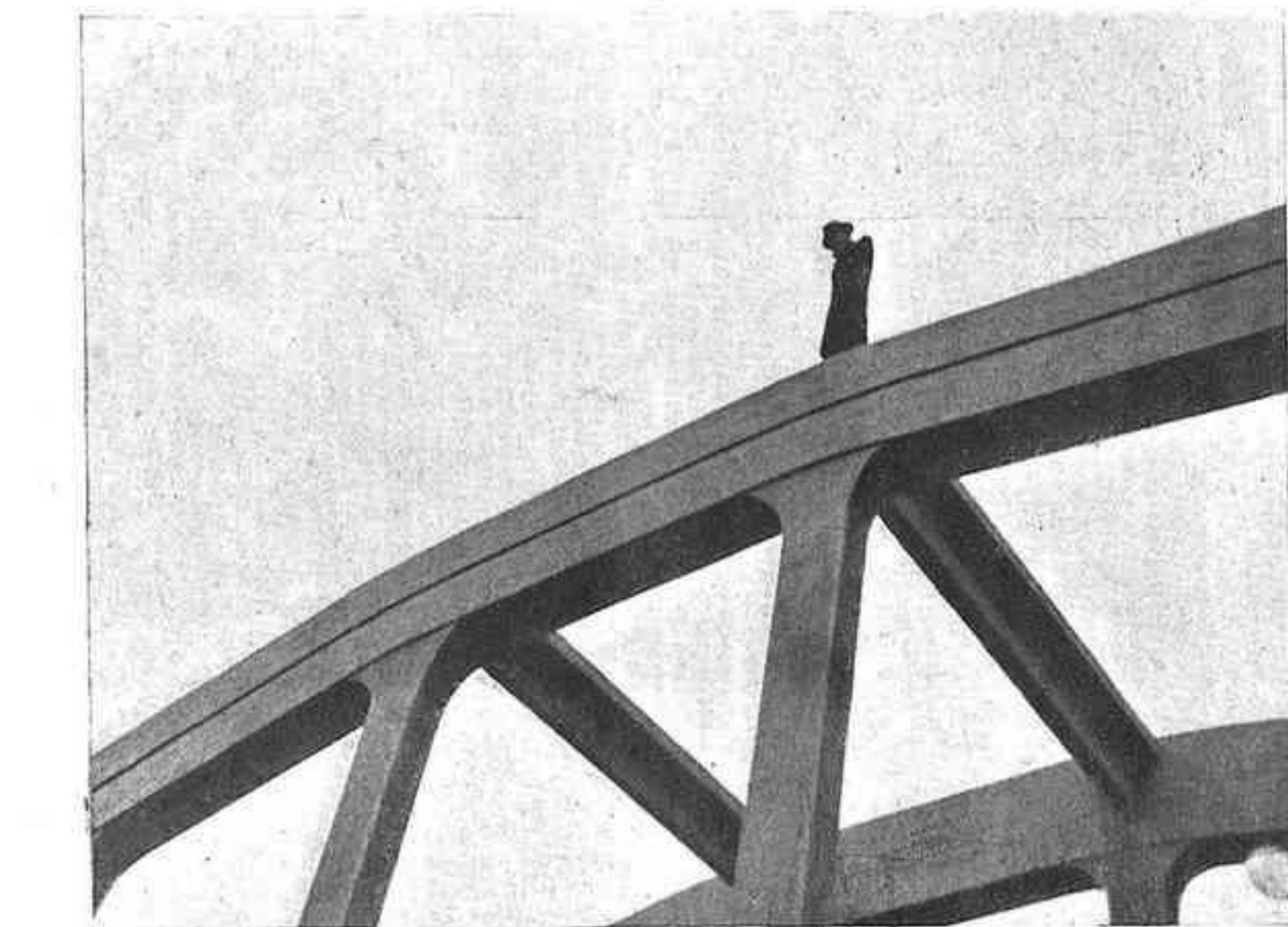
EL CINEMA

Films amateurs PANORAMA El film policíac

Les dues sessions de cinema amateur que tingueren lloc al Kursaal la setmana passada, permeten a la Secció de Cinema del C. E. de Catalunya presentar al públic una magnífica selecció de pel·lícules que demostraran millor que no ho faria cap reclam la importància d'aquest concurs, el tercer dels organitzats per aquesta institució.

Parlarem primer que tot de *Memmortigo*. El seu autor, Delmir de Caralt, superant tot el que fins ara ens havia donat, ha com-

post una pel·lícula que ha tingut l'honor de guanyar la màxima qualificació del concurs. Una idea simplíssima, per bé que rica en resonàncies poètiques i psicològiques. Un home que cerca de donar-se la mort. Tot ell és la imatge del pessimisme més descoratjador. Vegeu-lo dalt d'un pont, amb intencions suïcides, abastant amb el braç un globus que s'ha escapat de mans d'un infant. És per ell, aquell, un instant decisiu. Perquè qui, per deprimint que tingui l'ànim, es resistirà a retornar el globus a aquell menut que veu amb la mirada compungida la seva il·lusió evadir-se vers l'atzur? I el nostre home es distreu un moment del seu projecte suïcida per fer a mans del nen el globus, i veu que el nen dona la mà a una noia que és una pura meravella de gentilesa i de beutat, una noia per distreure no ja per un moment, sinó a perpetuïtat, el nostre home dels seus sinistres pensaments.

«Memmortigo», de Delmir de Caralt

No pensem una història d'amor! No, res d'això! La noia és aquí, solament, un pretext perquè l'heroi descobreixi la joia del viure. I el film és això, la narració visual, rigorosament visual, de la metamorfosi interior del candidat al suïcid.

Un dels encerts més remarcables del film ha estat la utilització del paisatge. Els estats anímics estan orquestrats amb el paisatge, el qual procura tothora la tonalitat exacta de l'escena, i així l'autor ho ha aconseguit amb una precisió veritablement sorprenent. Adhuc ha arribat a distingir alhora dues tonalitats en el paisatge, tonalitats que corresponen punt per punt a l'abatiment del noi, en ple desensís, i a la joia exuberant i comunicativa de la noia. L'altre encert ha estat en la dèria, coronada amb èxit, de l'autor, de resoldre-ho tot, fets, pensaments i converses, en imatges. La pel·lícula, que s'apunta en començar un xic grotesca, evoluciona tot seguit, per mantenir-s'hi ja sense vacil·lacions, cap a un to delicadament poètic i d'humor contingut que dona al film la més amable aparença.

A propòsit de *Festa Major* d'Eusebi Ferrer, hauríem de repetir els elogis que prodigàvem a l'autor en una crònica nostra publicada fa dues setmanes aci mateix. Ritme, muntatge, presa de vistes, que és com dir sentit de l'observació, del detall característic, no sabem que és el que hauríem d'elogiar més. Un film perfecte que és tan bo com qualsevol *Catifa Màgica* Fox. Un film que tindria un èxit extraordinari en una projecció corrent. El començament, el que en diríem l'expectació de la festa, és d'una precisió i justesa perfectes. Després veu com l'autor ha sabut captar, sense oblidar-se de res, els motius bàsics de qualsevol festa major de qualsevol poble de Catalunya.

La senyora Francesca Trián de Prat, amb el seu film *Aquesta nit no surto*, ha portat al concurs una nota extremament original. Per una banda, el virtuosisme en el bon sentit de la paraula, la paciència, diríem, de les dificultats tècniques pel plaer de triomfar d'elles, i per altra banda el valor del contingut, tot ell tan impalpable i tan *sui generis*. Imagineu-vos que us quedeu a casa i que us abandoneu a l'emoció indefinible del vostre interior, perquè el film, al nostre entendre, és això, un interior. No la imatge material d'una reunió d'objectes, sinó com una transpiració de somnis i visions on els objectes i la imaginació dialoguen en silenci i sense gaire preocupacions de consciència. És la veu de les coses, tal com hauria imaginat un Maeterlinck; però així sí, sense cap mena de dèria moralista o teosòfica, i per les ondulacions dels moviments, remembrances, al nostre sentir, d'alguna *Arabesque* de Debussy. Una filigrana fotogràfica impregnada de poesia visual.

El virtuosisme de bona llei triomfa així mateix en *Reflexos* de Domènec Giménez. Un film que en altre temps s'hauria presentat com d'avantguarda, però que nosaltres preferim qualificar com a estudi cinematogràfic. Un estudi cinematogràfic que exhaurix el tema. Reflexos i més reflexos, modulacions líquides, adés suaus i d'una seductora elegància, adés inquietes i nervioses. Motius simfònics que són un plaer inefable per a la vista. L'autor és un dels nostres millors fotògrafs, circumstància capital tractant-se del que és tracta.

Film de gran interès és aquest *Folklore*, que amb una paciència i gust a tota prova

per bé que sensible, que no pretén sinó ésser el més complet i exacte possible. De tots els films projectats, entenem que aquest és un dels que el públic segueix amb un interès major.

Quant a *Cocktail amateur* de Josep Maria Galceran, direm que és un film molt divertit i que revela en l'autor un humorista de primera. De totes maneres, convindrem que solament pot ésser apreciat per un públic que sàpiga de què se les heu. Es comprèn que tractant-se d'una sàtira de films presents en els concursos anteriors, solament en pot ésser entesa la intenció per aquells que coneixin aquells films.

Va ésser durant la projecció d'aquest film que algú va iniciar una protesta, que va ésser, no cal dir-ho, tallada d'una manera contundent pel públic. Es va dir maliciósament si el protestatari era un dels autors alludits en el film. Ens resistim a creure-ho, ja que això palesaria una mostra, per part d'aquest autor, d'incomprensió i de puerilitat difícil d'acceptar. Però si no és així, que pretenia aquell o aquells que en una sessió d'aquesta classe, amb una manca de tacte inconcebible, volien amb la seva conducta boicotejar la simpatia de l'acte?

Com a documental exemplar ens cal citar *Nord d'Itàlia* de Delmir de Caralt. Tot el mal que diem dels viatges a Itàlia en una altra crònica, no compta aquí, ja que l'autor en el seu carnet cinematogràfic de viatge ha tingut cura d'evitar els llocs comuns, presentant-nos sempre impressions personals i visions originals de la Itàlia septentrional. Des de les altures que els núvols freguen a diari, fins als llacs i les verdes prades, sense oblidar a correueta els monuments de pedra d'excel·lent bellesa, però tot vist sempre, com ja hem dit, amb un esperit actiu, que tracta d'expressar en les imatges captades al vol d'un viatge subjectat com sempre a les contingències d'un itinerari, la màxima bellesa fotogràfica. *Nord d'Itàlia* és un film avalat per una fotografia impecable, ric en motius visuals inèdits.

Diaris de Joan Salvans és un reportatge intencionat i espiritual sobre el tema que indica el títol. Diaris, lectura, papers, elaboració, exhibició, lectors, sobretot lectors, cada un d'ells especificat d'acord amb la ideologia del diari que compra. La cinta va plaurer molt al públic, que celebrà amb ella trobar-se davant d'un motiu pròxim i viu en extrem.

Esclat és un film d'argument. Un handicap, diríem insuperable, haver de resoldre un *scenari* com el d'aquest film en deu minuts comptats! Les coses, comprimides, cobren una puerilitat que, dilatades, veuríem evaporar-se. Cal sobretot que l'amateur, com n'és un testimoni *Memmortigo*, en abordar l'argument tingui consciència clara del que pot.

L'autor, Francesc Gibert, hi palesa tantmateix una noció ben clara del muntatge i la continuïtat hi és del tot correcta sempre. Demés, està secundat per dos interpres excel·lents. Potser un xic amanerats en el sentit d'imitar la manera americana, però destres a moure's, gesticulant amb perfecta naturalitat i amb característiques força fotogràfiques.

L'auca del senyor Canons, de Salvador Mestres, apunta una sèrie de coses, que hauríem volgut veure més desenvolupades. Té força gràcia, però ens dona la impressió d'una cosa mig embastada enllestida a correueta. S'hi endevina un cineasta carregat d'intencions, però que aquesta vegada no s'hi ha amoinat massa.

Completaven la sessió tres films rebuts de fora: *Leon* de Daniel Jorro, un film meticulós però precís, massa carregat, pel nostre gust, de retòrics, desigual en la presa de vistes; *Westminster in Winter*, un film perfecte, rebut d'Anglaterra; i *Gloss Glockner*, interessant per als escaladors i alpinistes, signat per Paul Magaziner.

Dues sessions que han estat dos grans èxits, i per això ens plau felicitar els autors tots i la Secció de Cinema del C. E. de Catalunya pel magnífic resultat aconseguit en aquest tercer concurs.

JOSEP PALAU

Mae West i Alfons XIII

El públic es fatiga de les estrelles amb la mateixa promptitud que s'hi engresca, i elles o els departaments de publicitat, per tal de mantenir la curiositat, han de fer tots els esforços.

Ja és un truc molt gastat el de perdre un collar de perles, i Mae West, que és una dona intel·ligent, se n'ha empecat un altre: ha escrit a l'ex-rei Alfons XIII oferint-li un paper en un pròxim film de la creadora de *Lady Lou* i renovadora del gust per les formes femenines més ricament arrodonides.

Es probable que el Borbó destronat, però no tronat, no acceptarà; però això no importa, ja que tots els diaris americans han publicat la carta de Mae West i la finalitat reclamística ha estat aconseguida.

"Murder at the Vanities"

Aquesta temporada que ara s'acaba haurà vist una florida del film musical, combinat amb la revista de gran espectacle, comptant sobretot amb l'exhibició de les perfectes anatomies d'uns quants centenars de xicotes triades amb les facilitats que dona disposar d'un material humà pràcticament il·limitat. I com que uns quants films d'aquests tingueren èxit, s'ha generalitzat l'explotació de la recepta, seguint el costum dels productors d'espèrmer els temes fins a llur total exhauriment.

Als Estats Units hom fa grans lloances del darrer aparegut d'aquests films: *Murder at the Vanities*, amb escenes d'entre bastidors i quadros espectaculars. Tan espectaculars,

Victor McLaglen i Toby Wing en una escena de «Murder at the Vanities»

que hom s'estranja que la censura no hagi mirat més prim, perquè hi ha una escena on les girls surten més nues que en cap altra revista realitzada a Hollywood.

Victor McLaglen i Jack Oakie hi fan un gran paper còmic; Carl Brisson i Kitty Carlisle, una bona parella; Gertrude Michael, Gail Patrick, Dorothy Stickney i Jessie Ralph són excel·lents en les escenes dramàtiques, que n'hi ha perquè de tot hi hagi. Hi prenen part les indispensables girls encarregades d'alegrar la vista, Toby Wing, Lona André, etc., l'orquestra Duke Ellington... tot el que es vulgui, en una paraula. Les cançons semblen cantades per Gertrude Michael, però de debò ho són per Barbara Van Brunt, que no surt per res, ni — o injustícia! — en el programa.

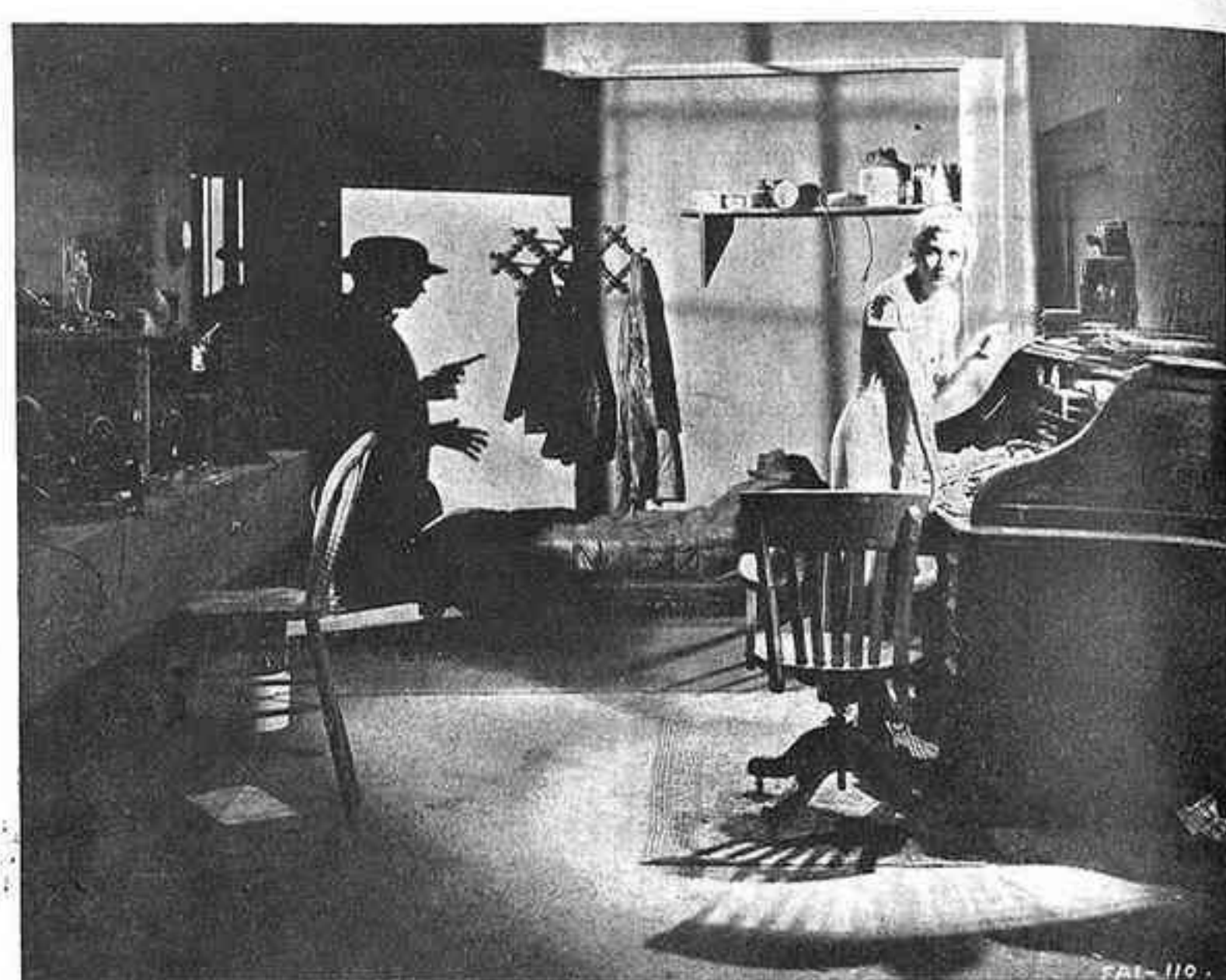
COLISEUM
FREDRIC SYLVIA
MARCH SIDNEY
TUYA PARA SIEMPRE
Una filigrana d'art i d'humana tendresa

CANISERIA
FITO
BARCELONA
Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Teléfono 11655

El cinema també vesteix a la moda. Moltes cases produeixen segons el gust del moment. I aquest entusiasme passatger per alguns gèneres és fill gairebé sempre de l'actualitat: guerres, escàndols financers, contrabandisme... Però aquests gèneres moren quan l'esdeveniment que els ha fet néixer deixa d'ésser actual. L'abolició de la llei seca, per exemple, va infligir un cop mortal als films de *gangsters*. Es clar que els productors, amb aquell afany, ja comentat, de

una estació determinada. Les aventures de Xan, el famós detective xinès d'Honolulu, astut i sinuós, que s'expressa amb proverbis sentenciosos, han fornint matèria abundant als productors ianquis.

Recordem entre aquests films, *Eren tretze* de David Howard, extraordinàriament hàbil, i en el qual el culpable era un turista que no es ficava amb ningú i del qual ningú no sospitava, i *El Triomf de Xan*, de John Blystone, inextricable com un laberint.

«El testimoni invisible»

repetir un tema lucratiu fins a l'esgotament, espereu tot el suc d'un assumpte encara que ja no tingui actualitat. I, fa molt poc, l'Urquiuona ens oferia encara una pel·lícula de *gangsters*, *Rosa de mitja nit*, i el Catalunya un film de guerra, *El pacifista*. Però aquestes obres, passades de moda, ja no interessen ningú, per tal com només posseeixen el valor fugisser de l'actualitat, i no contenen ni la més petita parcel·la d'aquells valors universals i duradors que confereixen a un gènere l'eternitat.

Però hi ha d'altres obres que no depenen del gust, del caprici o de l'actualitat i que no passen mai de moda. Els films de vaquers, per exemple. Aquest tema és més vell que Matusalem. I, amb tot, encara dóna diners. Annabella, arribada d'Amèrica, ha parlat de la gran sorpresa que li va produir el formidable èxit que encara assolixen allà els *westerns*. Un altre assumpte de remarcable longevitat és el de *lladres i severos*, el film policíac, que encara no ha passat, ni passarà segurament, mai de moda. I és que aquests temes posseeixen unes qualitats universals i eternes. El seu canemàs està compost d'uns tòpics que, invariablement, fatalment, operen idènticament damunt el cor i el cervell de joves i yells, rics i pobres, savis i analfabets. Tòpics vistos i revistos, arxiconeguts, però que fan reaccionar de la manera volguda els públics de tot el món. Aquests temes tenen aquell *ossam matemàtic* del qual ha parlat el crític de cinema Michel Gorel.

El triomf dels bons i el càstig dels dolents, fons comú de tots els films de *cow-boys*, enterneix, i enterneix sempre, els espectadors de les sales fosques de tots els climes. I la fórmula clàssica que serveix per a bastir tots els films policíacs té els mateixos efectes fulminants i universal. Fórmula matemàtica i cerebral, la gran força de la qual és l'imprevisió rigorosament calculat, el cop de teatre final geomètricament preparat. Com tothom sap, aquesta fórmula consisteix a no revelar la personalitat de l'autor d'un crim fins a la darrera escena d'un film. Abans, cal sospitar absolutament l'espectador. Fer-li sospitar que el culpable és aquest, aquell o l'altre, tots els personatges de la història, menys el veritable criminal, que és naturalment el menys sospitós de tots, aquell que ningú no suposava culpable. Per a acabar de despistar el públic, cal també desviar la seva atenció de l'acció principal amb la introducció d'accions incidents i de personatges anecdòtics. Vell, tot plegat. Molt vell. Però d'eficàcia indefectible.

Aquest gènere, que no passarà de moda, després de triomfar en el teatre i en la novel·la, fou portat a la pantalla pels francesos en 1910. Fou, primer, la sèrie dels *Zigomar*, barreja de vell melodrama i de Grand-Guignol, amb trapes misterioses i castells encantats. Després, vingueren els episodis de *Fantomas*, obra immensa, d'atmosfera parisenca cent per cent. I *Judex*, bastant mediocre. I els *Vampirs*, que foren el darrer serial francès.

En 1915 o 1916, els americans inauguraren la seva producció policíaca amb els famosos *Misteris de Nova York*. D'aleshores ençà, Amèrica no ha cessat d'inundar les pantalles del món d'uns films que, malgrat no haver evolucionat gens, continuen interessant tots els públics, degut a l'eficàcia immortal dels seus ingredients estandarditzats.

Comentarem breument alguns dels films policíacs presents a Barcelona durant aquestes darreres temporades. Un dels més recítics que recordem és un de Thornton Freeland, *El testimoni invisible*, de la producció americana corrent, però fortament apassionant.

Després de fer-nos rodar el cap durant seixanta minuts i fer-nos creure que els autors de l'assassinat d'un conquistador professional eren la seva dona, un amant d'aquesta, un noi que vol venjar l'honor de la seva germana, deshonrada pel conquistador; un criat d'aquest darrer i un simi que sap manejar pistoles, ens abastàvem a la darrera escena que el crim havia estat comès per una arma dissimulada en un aparell de ràdio, que disparava en connectar-se amb

Fa molt poc, al Capitol, hem vist un film modèlic, *A les set en punt*, de Ray Enright, amb un culpable totalment inesperat: un milionari que fingia dedicar tota la seva fortuna a perseguir un criminal que no era altre que ell mateix. *Ombres tràgiques*, de Frank Strayer, estrenat la setmana passada al mateix Capitol, ens sobtava també amb un cop de teatre final inesperat.

Molt sovint, per tal de donar més força a l'imprevisió fan que el culpable sigui el detective. Refinament gairebé monstruós! *El crim del segle*, de William Beaudine, i *El misteri de la cambra groga*, la famosa novel·la de Gaston Leroux, creador del Roulettable, filmada per Marcel L'Herbier, ens oferien aquest efecte final sorprenent i desconcertant.

Moltes vegades, alguns autors o directors, emposos per un afany d'originalitat, han volgut evadir-se de la fórmula clàssica. I ens han fet conèixer el malfactor a les primeres escenes de l'obra. Per exemple, W. S. Van Dyke amb *Mans culpables* i Erle Kenton amb *Tot el condemna*. En el primer film, en començar assistíem a l'assassinat d'un home per un famós fiscal que volia evitar que aquell es casés amb la seva filla. En el segon, era un metge que, a la primera escena, mataba la seva dona per gelosia.

Van Dyke, en *Mans culpables*, va intentar interessar el públic amb els esforços que feia el fiscal per a atribuir el seu crim a diverses persones. Kenton, en *Tot el condemna*, va ferir el seu film de situacions còmiques. El primer ens va interessar, evidentment, i el segon ens va divertir. Però les dues pel·lícules no tenien ni la meitat de l'interès de qualsevol film corrent construït amb la fórmula estandarditzada. I és que és inútil pretendre evadir-se d'uns tòpics, gens originals és clar, però que són els únics capaçs d'inutilitzar la distracció del públic i de mantenir viva la seva atenció de cap a cap d'un film.

SEBASTIÀ GASCH

PUBLIC CINEMA

Passeig de Gràcia, 57. - Telèfon 79651
De les 3 tarda a la 1 matinalda
SEIENT, UNA PESSETA

MINERAL DE FERRO

Documental

ROMEU I JULIETA

Dibux

L'ORIENT FRANCÈS

Catifa Màgica

NOTICIARI FOX SONOR

Notícies de tot el món

AVILA

Documental històric

Ha sortit el volum XVIII de les
OBRES COMPLETES DE MARAGALL
PROBLEMES DEL DIA
Pròleg de M. DE UNAMUNO
EN VENDA A TOTES LES LLIBRERIES

ANUNCIEU A
MIRADOR

EL TEATRE

Possibilitat d'un music-hall

III

Per més voltes que es donin al tema de la possibilitat d'un veritable music-hall a Barcelona, ens trobarem sempre, al capdavant, que els qui tenen entre llurs mans els espectacles mal anomenats lleugers, són els que en definitiva tiren per terra aquesta possibilitat.

Ho fan deliberadament? Tant com això, no. Alguns empresaris creuen que la renovació s'imposa, i el to de modernitat que distingeix avui alguna de llurs sales demostra en ells un intent d'empendre un camí diferent del que seguïen. Però amb ésser ben intencionat, no n'hi ha prou. Cal saber on es va, i aquests empresaris ho ignoren. La rutina els venç perquè no els mou, artísticament, un desig ben definit. A més, els manca audàcia, no senten ambició. Un Ferran Bayés pogué passar de l'Alcàzar Espanyol a l'Edén Concert, i de l'Edén Concert al Principal Palace, perquè tenia un afany extraordinari de superació espiritual; perquè, esportant pel que veia constantment a l'estranger, creava de ganes de «fer coses»; perquè era un home atrevit per a jugar-s'ho tot en un número en el qual hagués posat fe. Ferran Bayés, així, ens sorprenia un dia a l'Alcàzar amb Turcy o amb Damia, i ens portava un altre, la rossa Parisys a l'Edén Concert. Estava orientat.

Cap empresari de diguem-ne music-hall no ha seguit les petjades de l'enyorat Ferran Bayés, tot i que haurien d'emmirallar-se a cada moment en el seu exemple. Si correguessin món—només que de tant en tant arribessin fins a París!—, se'ls obririen els ulls i sentirien també, potser, l'enveja de fer aplaudir ací el que admirarien a fora. Se'ls desvetllaria el bon gust, cosa, en alguns, extremadament necessària. Entaularien relacions d'ordre artístic i comercial que mai no els farien nosa. Aprendrien d'organitzar d'una manera racional un espectacle. S'adonarien dels corrents que dominen, en matèria d'espectacles, fronteres enllà. Mil suggestions diverses, mil idees noves, els farien rodar aleshores el cap, en benefici del públic. Però els nostres empresaris de music-hall sembla que tinguin, no sé per què, horror al tren. S'aboquen només de tant en tant a l'estranger a través de les planes de *Paris-Plaisirs*, i encara només quan han de «supervisar» els vestits d'unes *girls*; fora d'aquests casos, llegeixen *Tasari*, es fan qualificar d'intel·ligents en una gasetilla pregada als diaris i es donen per assabentats i satisfets.

La poca curiositat dels empresaris barcelonins de music-hall per veure què passa a uns cents quilòmetres de distància de via fèrria, és la causa que, com observava la setmana anterior, visquin artísticament al

dia, que no vol dir pas estar a la page o al corrent. Viuen al dia perquè han d'arreglar — el mot resulta exacte — el que els ve a mà. Han de tenir tractes amb el primer agent artístic que se'ls presenta, exposant-se a menjar gat per llebre; han de jutjar per simples fotografies, circumstància que ofereix igualment els seus perills; han de contractar a uns preus més elevats que els que haurien de pagar, i no poden mai compaginar amb temps ni amb encert un bon programa. Mireu les cartelles dels nostres music-halls: durant mesos i mesos, els mateixos

Els Vagabunds de Borrah Minevitch

números van passant de l'una a l'altra. Avui aplaudiu Paqueta Domínguez, per exemple, al Moulin Rouge; demà, a l'Edén; demà passat, al Pompeya; més tard, a l'Excelsior; finalment, al Bombay. I quan acaba al Bombay, comença altra vegada a donar la volta, com els comparses de la processó de *Gigantes y cabezudos*. El públic, és clar, s'avorreix, per excellent que sigui el número.

L'empresari de music-hall, en veure que el públic li deserta i que, en canvi, els diaris li diuen *inteligente*, deu pensar, com Alfred Savori, que el públic es va tornant ase. Alfred Savori ho remarcava amb ironia, i no deixava de proclamar alhora, com a autor teatral, que el teatre proporciona cada dia noves ocasions als espectadors per a anar al cine. A Barcelona ens dona motiu de córrer al cine, no sols el teatre, sinó també el music-hall. Els barcelonins hauran pogut conèixer al cine atraccions que, com les Hoffmann girls o els Vagabunds de Borrah Minevitch, no és gens fàcil, per ara, que ens visitin.

JOAN TOMAS

Les estrenes

Divinas palabras Ramón del Valle-Inclán. (Poliorama)

Fou en els primers temps del diari madrileny *El Sol*, cap allà a mitjans de la gran guerra, si no recordem malament, que Ramón del Valle Inclán, ampliant aquella turmentada i monstruosa sèrie de *Comedias bárbaras*, donà en fullet als lectors de l'espèntat diari, aquesta no menys turmentada, no menys monstruosa, "no menys bàrbara, tragicomèdia de *Divinas palabras* que suava ens ha presentat la companyia Xirgu-Borràs al Poliorama amb l'èxit per part de la crítica més solvent i amb el poc èxit per part del públic en general que eren d'esperar.

Es ben segur que si Marguerida Xirgu no hagués format amb Borràs aquesta companyia, i en les condicions en què l'ha formada, aquesta obra de l'arbitrari autor galleg no hauria pas arribat mai a veure la llum de l'escena. I no perquè l'autor hagués rebut un refús en la oferta que n'hauria fet, sinó perquè, si les coses haguessin seguit com abans, *Divinas palabras* hauria romàs per a sempre com a obra de lectura sense que a l'autor se li acudís mai que podia ésser representada.

Salvades poquíssimes excepcions—i encara en aquestes sempre llur valor és més literari que escènic—, es pot dir que Valle-Inclán no ha escrit cap de les seves obres dialogades amb destí a la representació. Ni l'autor és un somiatruites que pugui pensar-se que tot allò que escriu, tan desorbitat, tan punyent, tan violent, tan aspre, li ha d'ésser representat per una o altra de les companyies que acostumen a treballar normalment en els teatres castellans, sense un capgirell total de la tònica teatral i del gust del seu país, ni l'estil ni la forma mateixa en què escriu, divideix els seus episodis, assenyalant acotacions, estableix accessoris i ambienta l'acció tota, té res a veure amb el que podria fer pensar en aquella intenció.

Valle-Inclán, en totes les seves obres dialogades, no solament pel que hi diuen els personatges, sinó, i més encara, en tot allò que situa, defineix i envolta la perpètua, recerca més els efectes màgics de la paraula ben treballada, ben conduïda, amb el seu immens poder de suggestió i d'evocació, que no la indicació escenogràfica. L'escenografia, ací, és el seu verb, riquíssim, perfecte i exacte, afectat ara d'un arcaisme fresc i suculent, ara d'un preciosisme quintaessenciat i subtil.

Per aquestes raons, *Divinas palabras* és una obra més per a ésser llegida que per a ésser representada. No ho diem pel seu pesimismo, per l'horror d'allò que ens hi és descrit, per la seva negror ni per la seva truculència, car en això ens considerem bastant curats d'espants; ho diem perquè la qualitat més elevada de Valle-Inclán—en els seus moments feliços, com ho és l'obra de què ens ocupem, és aquesta del llenguatge i l'art afinadíssim i intel·ligent amb que està manipulada de cap a peu del llibre i que s'esbrava i perd tota la seva sentor original en la representació, per perfecta que aquesta sigui.

Val a dir, però—encara que ni caldria esmentar-ho, tractant-se de la companyia de què es tracta—, que la que ens n'ha estat donada és realitzada amb tota cura i amb el màxim encert, i amb una tan profunda comprensió del seu esperit que no creiem que ni el mateix Valle-Inclán tot mastegatxatxat i criticat que és, hi trobés res a dir quan la veié per primera vegada.

De totes maneres, aquesta realització no ha pogut fer-se respectant l'obra en tota la seva integritat; ha estat duta a terme prescindint de molts detalls, esporgant algunes frases i suprimint-ne d'altres; alguna escena ha estat modificada per tal de fer-la més passadora, i fins eliminada, ja per la seva excessiva cruïssa, ja perquè oferia veritables impossibilitats per a la seva escenificació. Tot això, però, sense fer cap gran mal a l'obra, li ha permès que pogués pujar a l'escenari.

Divinas palabras és un seguit incessant d'escenes truculentes, de malestar i de malson; la luxúria i la cupidesa s'hi donen la mà i tots els baixos instints humans s'hi espaien sense cap trava, sense cap vergonya. Tot plegat, però, és pintat amb una mestria formidable i amb una sagacitat de plasmació que sap treure partit del gir de la frase, de les partícules preposicionals, per a la fixació d'un tipus. L'espant, el fàstic i l'angúnia són superats per una sensació de bellesa i de perfecció formal que tot ho esborra. Els personatges són vivents i palpables dins la seva exageració grotesca i caricatural. La noblesa del llenguatge i la gràcia del diàleg fan que escoltem tot el que diuen de bo i de dolent—més de dolent que de bo—amb un encís que no s'acaba sinó amb el descens del teló, després de les paraules de l'Evangeli que llegeix Pedro Gailo en defensa de l'adúltera—la seva dona—, *divinas palabras* que fan el miracle de deturar l'allau lapidadora i cruel de la gentada del poble exultant de goig davant la culpa aliena.

Hauré de dir que Marguerida Xirgu fa el seu paper de Mari Gaila estupendament? López Lagar executa el seu Compadre Miau d'una manera admirable, com és excellent el senyor Guitart en el seu Miguelín; Borràs, potser un xic massa exagerat en el seu Pedro Gailo. La resta de la companyia, molt bé, cada un dins el seu personatge; el moviment general, el vestuari, el conjunt de la presentació, dignes de tot elogi. Una mica massa formulari, però, el decorat; d'altra banda, aquest defecte queda justificat en gran part per necessitat de la ràpida mutació de les escenes.

JOAN CORTES

BANYS MONTGAT

Nou pisos acabats de construir en el seu edifici. Banyes per ampliació de l'establiment. Cada un, tres esplèndides habitacions, menjador, cuina, safareig, galeria. W. C., aigua corrent, gas i electricitat, des de 600 a 800 pessetes any amb direct a bany. Visibles cada dia.

Per a més detalls: Passatge Duana, 4, 2-3, 1-2. Telèfon 18958-BARCELONA

LITERATURA DOCUMENTAL

La vida del ballarí Nijinsky

La literatura documental compta amb una altra obra remarcable: *Nijinsky*, de Romola Nijinsky, la vida del ballarí rus explicada per la seva muller. Una narració planera de fets patètics que deixa una tristesa i emoció en l'esperit del lector. Llibre dens, més de quatre-centes pàgines, on, amb gran tendresa, Romola Nijinsky conta la tragèdia del seu company.

El to del llibre denuncia la fascinació de la muller pel marit. L'autora del document

Duncan era la dona que, amb el propòsit de crear genis, es dirigia a tots els homes il·lustres que coneixia—modista Poiret, Maeterlinck, i també a Nijinsky—invitant-los a tenir un fill amb ella. Però gairebé tots declinaven l'honor.

L'art per a Nijinsky no representava una activitat trivial i còmoda, ni volia dir portar una vida més o menys excèntrica.

Per a Nijinsky la dansa també era alguna cosa transcendental. Era (així ho repetia la seva muller) «l'art, el mitjà d'elevar l'home i servir Déu».

Aquest transcendentalisme se li aguditzà en els temps immediats a la seva folia. En aquella època, ell, portat per les seves obsessions, àdhuc pretén cercar, amb les danses, la unió amb Déu.

En una sessió de dansa es desencadenà la seva folia. De primer, enmig d'un silenci, s'estigué mitja hora quiet, sense moure's, ni dir res, mirant fixament el públic i, després, es llurà a una dansa furiosa: aspirava al «casament amb Déu».

Romola Nijinsky presenta la vida de Diaghileff, el promotor dels ballets russos, envoltada d'una aurèola d'ambigüitat i misteri. Diaghileff, insensible a les dones, va concentrar tot el seu afecte envers Nijinsky. En el curs de l'obra descobrim constantment els recels i gelosies que Nijinsky desvetllava en Diaghileff. Uns episodis completament proustians.

El casament del ballarí rus fou un cop per a Diaghileff. Aquest es venjà acomiadant Nijinsky com un servent. Un dia li va enviar un telegrama que deia: «El ballet rus ja no us necessita. No vingueu. S. de Diaghileff.»

Nijinsky després de «L'Espectre de la Rosa», per Cocteau

qualifica Nijinsky de «deu de la dansa», «filòsof», «filantrop», «geni» i, davant les desventures, confessa: «Gràcies, Déu meu, d'haver-me permès viure en aquest segle per a veure ballar Nijinsky».

Comencem trobant Nijinsky en la plenitud de facultats i de tècnica. Ell ha estat l'únic que ha realitzat el pas *entrechat de deu*. Aquest pas consisteix a entrellagar els peus, de tres a deu vegades, abans d'arribar a terra. Fora de Nijinsky cap ballarí no ha passat de l'*entrechat de sis* o, excepcionalment, de vuit.

Stravinsky, recentment ens deia: «Nijinsky, dotat d'una lleugeresa aèria, no ballava, sinó volava».

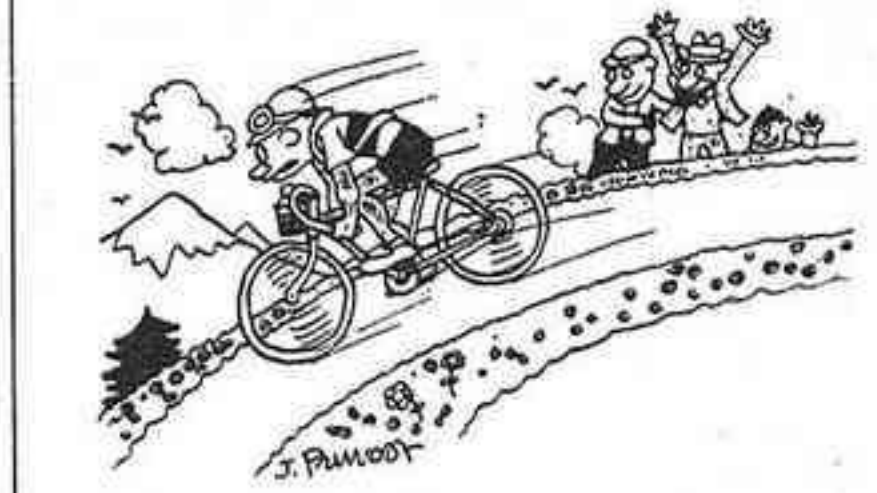
Els barcelonins el van poder admirar en *L'Espectre de la Rosa*. D'un salt travessava l'escena del Liceu. Aquest salt el feu famós. Ell prou es planyia:

«La gent em confon. Jo no sóc un saltador: sóc un artista».

El coreògraf de *Le Sacre du Printemps* no fou un artista improvisat. De l'any 1900 al 1908 estigué adscrit a la disciplina fèrria i als estudis seriosos de l'Escola Imperial de Dansa de Rússia.

Nijinsky, coneixedor de l'esperit i tècnica de la dansa, menyspreava el dilettantisme i el camuflatge en l'art. Per això, com recorda l'autora de la seva biografia, defugí la relació amb Isidora Duncan, ballarina sense cap preparació seriosa.

La Duncan (vegi's l'autobiografia *La meua vida*) prescinda de la tècnica. Creia que sostenir-se sobre la punta dels peus era lleig i antinatural. Per a ballar, segons ella, bastava que els ballarins marxessin amb passes llargues, corrent, saltant, alçant el front vers el cel i estenen els braços».

—I com baixa!
—Sembla el dòlar!

(Marianne, París)

Festes majors, envelats, dies joiosos d'estiu...
Oh! el plaer d'estar entaulats i de brindar amb Codorniu!

Codorniu, 1551
Raventós, 1872

CODORNIU

M. PINTÓ

CAMISER

ESPECIALITAT EN LA MIDA :: CREACIONS EXCLUSIVES

RAMBLA DE LES FLORS, 18

TELÈFON 18834

URQUINAONA
DEMÀ ESTRENA
UN GRAN FILM CÒMIC!
Warner Bros First National
presenta a
**ROBINSON
PEQUEÑO
GIGANTE**
Un actor formidable en una
nova manifestació del seu art!

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijamas a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

¡NERVIOSOS!
Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades
GRAGEES O TENCIAS DE DR. SOIVRÉ
que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la
Neurastènia, Impotència (en totes les seves manifestacions),
memòria, vertígens, fadiga corporal, tremolors, diàspesia nerviosa,
palpitacions, histerisme i trastorns nerviosos en general de les
dones i tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen esgotament nerviós.
Les Gragees potencials del Dr. Solvré,
més que un medicament són un element essencial del cervell, medulla i tot el sistema nerviós, engendrant el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida, indicades especialment als esgotats en la seva joventut per tota mena d'excessos, als que verifiquen treballs excessius, tant físics com morals o intel·lectuals, esportistes, homes de ciències, financers, comerciants, industrials, pensadors, etc., aconseguint sempre, amb les Gragees potencials del Dr. Solvré, tots els esforços o exercicis fàcilment i dispensant l'organisme per reprendre's sovint i amb el màxim resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violentar l'organisme amb energies pròpies de la joventut.
Basta pendre un flascó per convèncer-se'n
Venda a 6'60 ptes. flaseó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica
NOTA.—Dirigit-se i trametar 0'25 ptes. en segells de correu per al tranqui i Oficines Laboratoris Sòkarsky, carrer del Tur, 16, Barcelona, rebreu gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament i tractament d'aquesta malaltia.

LES LLETRES

INTERMEZZO

Portuguesos i valencians

De tant en tant, Catalunya es recorda de Portugal.

Un dia, és un il·lustre tractadista polític que fixa la teoria de les tres faixes nacionals de la Península Ibèrica — amb l'illa del País Basc —, una de les quals és formada precisament per Galícia amb Portugal.

Un altre dia és un publicista que esmerça activitats presentant davant el públic català les figures sobresortint de la literatura lusitana, bé per mitjà de referències, bé per mitjà de traduccions.

Un altre dia és un filòsof (o, millor escrit en aquest cas, un filòsof) que passeja per Portugal en nom propi i en nom de la cultura catalana...

I així successivament. Però no és menys cert que hi ha períodes durant els quals Catalunya gairebé no es recorda — amb tot el romanticisme que vulguem — de Portugal.

I ara som dins d'un d'aquests períodes.

Per què?

Potser perquè Catalunya té massa coses en què pensar.

I potser també perquè el cas concret de la política dominant a la nació atlàntica neutralitza simpaties de caràcter general.

***

No obstant aquest parèntesi, segurament no serà inoportuna l'avinentesa per a parlar d'un curiós assaig publicat fa poc a Guimarães.

Es tracta d'un estudi del professor A. A. Mendes Corrêa inscrit dins l'*Homenagem a Martins Sarmento* i del qual hi ha edició separada.

De totes les maneres, no el coneixem directament, sinó a través del que ens diu S. J., als quaderns que contenen els *Trabalhos da Sociedade Portuguesa de Antropologia e Etnologia* (Pôrto, 1934).

I diu açò, que traduint:

«A l'antic regne de València, que avui correspon a les províncies de l'est espanyol — València, Alacant i Castelló — viu un poble que té afinitats de diversa mena amb la gent de Portugal, algunes de les quals ja han estat remarcades per alguns escriptors.

El senyor professor Mendes Corrêa, en el treball que analitzem, proclama interessants afinitats antropològiques entre els valencians i els portuguesos, posant-les de relleu en un diagrama demostratiu elaborat sobre elements proporcionats per l'estatura i per l'índex cefàlic, que són sens dubte dos caràcters antropològics de primer ordre.

A més, l'aproximació entre els dos pobles peninsulars s'observa també en altres caràcters antropològics com, per exemple, l'índex orbital, l'índex facial i altres, la qual cosa permet al senyor professor Mendes Corrêa admetre majors afinitats antropològiques de l'àrea valenciana amb Portugal que amb qualsevol altra regió espanyola.

Tot seguit suggereix la possibilitat de considerar alguns caràcters de la gent valenciana i de certs tipus provincials portuguesos com resultants d'una influència molt important d'un element eurafrià.

Abordant el problema de l'origen d'aquest element eurafrià i la data de la seva penetració a la regió de València i a Portugal, es fonamenta en l'etnologia prehistòrica i en l'arqueologia per a emetre la hipòtesi que deu recercar-se abans de la segona edat del ferro la fixació dels parents dels ibers

Las obras de excelentissimo poeta mossén Ausiàs March, catalero Valenciano. Traduzidas del lengua Lemouina en Castellano por Jorge de Montemayor.

DIRIGIDAS AL LL.V. Suilimo Señor Don Juan Ximenez de Vera, conde de Aranda, Vizconde de V... &c.

En Camproà en casa de la buidre de Bartholome de Nagera. Ano. M. D. L. XLI.

Vendete en casa de Miguel de Sueses, camproà.

Una de les edicions de la traducció d'Ausiàs March

mediterranis a l'interior i a l'occident de la Península. D'aquesta forma, el professor Mendes Corrêa no atribueix a l'exili dels soldats de Viriat a les terres de València, ordenat per Dècim Junius Brutus, un paper demogènic que justificaria les analogies antropològiques luso-valencianes; deu recercar-se més lluny el llur origen, autoritzat pel que avui es sap d'Antropologia i Arqueologia d'ambdós països.»

I ací fineix la recensió.

***

Jorge de Montemayor (o de Montemör) fou — no car dir-ho — un poeta i novel·lista del segle XVI que va escriure una obra titulada *La Diana* (publicada per primera vegada a la Ciutat de València) i que va traduir a l'espanyol els *Cants d'amor* d'Ausiàs March. Essent Montemayor portuguès de naixença i essent Ausiàs valencià de naixement, heus ací una relació entre Portugal i València.

Per altra banda, Miguel de Cervantes, en la seva novel·la *Persiles y Segismunda*, escriu referint-se a uns personatges i a la Ciutat de València: «No faltó quien le dijo la grandeza de su sitio, la excelencia de sus moradores, la amenidad de sus contornos y finalmente todo aquello que la hace hermosa y rica sobre las ciudades, no sólo de España, sino de toda Europa, y finalmente les alabaron la hermosura de las mujeres y su extremada limpieza y graciosa lengua, con quien sólo la portuguesa puede competir en ser dulce y agradable». Heus ací, doncs, en virtut de les paraules dolces i agradables, una altra relació — de semblança — entre Portugal i València.

Què més...? Costaria resseguir les possibles relacions de manera que aquestes resultessin nombroses.

Però, què importarien ja, com a demostratives, aquestes relacions si fos certa la hipòtesi del professor Mendes Corrêa sobre la identitat original de portuguesos i valencians?

Bé és veritat que aquesta identitat és molt allunyada en el temps i no hi ha a l'abast, per a explorar-lo, una màquina per l'estil d'aquella que teòricament va inventar Wells...

ALMELA I VIVES

UN LLIBRE DE BERGSON

«La pensée et le mouvant»

Féia temps que esperàvem l'aparició d'aquest volum que Bergson acaba de lliurar al públic amb el títol de *La pensée et le mouvant*, volum que ve a completar *L'énergie spirituelle*, publicat ja fa molt de temps. Ve a completar-lo perquè ara amb aquests dos volums queda aplegat, per a millor comoditat dels lectors, tot el que hi ha d'important a l'obra dispersa en conferències i articles de l'autor. Mentre *L'énergie spirituelle* reunia una tria de treballs més aviat d'ordre psicològic, el nou volum, *La pensée et le mouvant*, aplega els escrits més pròpiament filosòfics.

No cal ponderar l'interès d'aquesta publicació. Seria suficient dir que gràcies a aquest volum, dos treballs avui introbables i amb tot capitals dintre l'obra de l'eminent pensador *L'intuition philosophique i Introduction à la métaphysique*, coneixeran la difusió que mereixen, ja que, n'estem convençuts, han d'ésser molts els lectors que, coneixent bé les obres majors de Bergson, no han pogut mai, en canvi, llegir aquestes dues obres menors, model·les d'expressió, d'una riquesa excepcional d'idees i alhora, sense exageració, dos petits monuments de la llengua francesa.

En el primer, hom trobarà tota classe de precisions sobre aquesta noció imprecisa per essència que és la intuïció, noció que en el sentit bergsonià cal afanyar-se a distingir rigorosament del sentit més en voga, heretat de la filosofia postkantiana. Quant a la *Introduction à la métaphysique*, és un escrit que bé mereix ésser qualificat de *discurs del mètode de la Nouvelle philosophie* per emprar l'ambiciosa fraseologia del primer bergsonià, el professor Eduard Le Roy.

Però encara hi ha més — i és per aquí que potser haviem de començar —, i és que en aquest volum, Henri Bergson, amb el pretext d'escriure una introducció general als escrits tan diversos ací aplegats, ha redactat fins a 112 pàgines rigorosament inèdites que constitueixen un resum admirable de la filosofia de l'autor.

Ens imaginem l'exigència íntima i implacable que devia moure Bergson a donar-nos aquestes ratlles. Heus ací un pensador l'obra del qual és avui imponent de debò, oferint-se amb tota la grandesa arquitectònica d'una vasta construcció, per bé que encara no llesta del tot, Filosofia de l'esperit, filosofia de la vida, cosmologia i, darrerament, filosofia de la religió. Arribats ací, què hi pot haver de més necessari que l'imperatiu de resumir-se, de donar un cop d'ull enera i mesurar les perspectives des de la cima darrerament assolida? Aquestes 112 pàgines són així, un resum de la filosofia bergsoniana redactat pel propi Bergson. Qui sigui sensible als matisos tan personals d'aquest pensament, comprendrà com un treball d'aquest ordre no pot substituir-se a desgrat dels bells llibres publicats ja sobre aquesta nova filosofia i que van des dels redactats pels deixebles recelosos d'ortodòxia, fins als més rebels contrarictors.

Bergson ens fa sensible la genèsi dels motius de la seva filosofia, alhora que al procés d'invenció que el conduïx a les qüestions metodològiques tan cabdals en una obra que és definició sobretot com una temptativa nova d'explorar la realitat fonamental, de traspasar el vel de Maia.

Tothom que tingui una noció, encara que lleugera, dels *leitmotivs* fonamentals del bergsonisme, jutjarà de l'encert que radica en el títol del volum: *La pensée et le mouvant*. En dos mots, tota la dialèctica d'aquesta filosofia. Aquesta conjunció *et*, carregada d'oposicions!

Per una banda, el pensament reduït a un instrument biològic, antena que palpa el món, orientat vers l'útil, vers la fabricació, tractant-se de tu a tu amb el món dels sòlids. A l'altra banda la movimentació essencial de tota realitat metafísica, l'originalitat creadora de la vida, la invenció incessant de l'esperit, creant sempre de nou, desmentint la geometria, evolució creadora d'un principi sobre el qual Bergson no ha estat mai gaire explícit. Dilema irreductible que la intuïció bergsoniana resol!

Si el pensament paralitza la vida en tractar de comprendre-la en el joc dels seus conceptes rígids i externs, la intuïció d'una manera simpàtica s'insereix en el moviment íntim d'ella, per sentint-ne i comprendre l'íntima essència. La filosofia és una poesia!

J. P.

Les vostres Vacances us seran més belles de passar en companyia d'un BON LLIBRE.

LLIBRERIA CATALONIA

3, Ronda de Sant Pere, 3

atendrà les vostres comandes i obsequiarà a tots els seus clients les compres dels quals si guin superiors a 20 ptes.

GUTENBERG, S. A.

Fàbrica de maquinària per a les Arts Gràfiques

Agullers, 1 i Via Laietana, 4 Tel. 15524 - BARCELONA

L'ESCEPTICISME ROMÀNTIC A CATALUNYA

Joaquim Maria Bartrina

Després de les múltiples vacil·lacions dels primers versaires renaixentistes, les quals assenyalen una desorientació prou remarcada ja, però que no influïxen en la marxa del moviment sinó que més bé diríem que l'ajuden, s'arriba, en traspassar l'època heroica dels Jocs Florals, a les manifestacions de poesia veritable on, d'entremig de la brossa d'una exuberant producció, es destaquen un nombre de poemes amb personalitat i amb el do de la paraula inspirada. La vàlua de l'exemplaritat, mèrit suficient en els inicis de la Renaixença pel que tenia

l'èrica, amb la seva virtut d'expressar fidelment el caràcter del poeta, ens dóna, en aquell moment, un bon nombre de joves dilatants sense més gràcia que llur ingenuïtat d'expressió; altres reïxen i saben expressar, entre llàgrimes i rialles, sentiments delicadíssims, fills moltes vegades d'una gran sensibilitat.

***

La tristesa, una mena de tristesa ennoblida, guia les principals produccions catalanes de Joaquim Maria Bartrina, el qual és, sense cap mena de dubte, el més influit del sentiment dolorós de la vida. Una intensa vida interior plena de dubtes i de vacil·lacions per les veritats dogmàtiques, el porta a plasmar sota el lema *Amaro e noia la vita, altro mai nulla, e fango è il mondo*, de Leopardi, el plany líric, esceptic i trist de la seva joventut malferida per l'amor traspasat i pel desig d'esbrinar l'impossible.

Dubto. Vetaci tot. Dubto i no em sento ni amb voluntat ni amb força per a creure.

Joaquim M. Bartrina

Aquests dos versos d'*Epístola* sintetitzen la vida de Bartrina. Ell dubta de tot; del món, de la veritat i de la virtut. El seu pessimisme és germà del de Leopardi i com ell sembla creure en el fatalisme tràgic. Però la fe entremig d'una crisi d'estudi desordenada i inquiet; és aleshores quan es veu sol en el buit del món cercant el refugi d'una creença on recolzar la seva ànima. L'amor, però, és per Bartrina l'entusiasme de la joventut i, encara que igual al poeta italià coneix la dissort de l'estimada morta, mai no renegarà d'aquest sentiment que fa dir a Leopardi que és un fantasma més de les mentides de la vida.

El cas de Bartrina és d'originalitat. La seva ànima de poeta s'entortolliga amb les teories científiques i escriu

versos, reflex fidel dels seus sentiments i de les seves idees. El vigor de les seves facultats topava sovint amb la mesquinesa del seu cos, amb els seus membres febles; potser per això els seus cants lírics són impregnats de la trista malenconia de Leopardi. En l'hora de la mort, una serenitat del mateix to li amoroseix els darrers instants en els quals escriu aquestes paraules: «Si en el meu llit d'agonia pogués afegir a la meua vida que s'extingirà, la vida que he concentrat en tot allò que he estimat en aquest món, que en trigarà d'anys a morir!» El *tedium vitae* no és pas el motiu de la seva malenconia; Bartrina té únicament trenta anys quan la malaltia el venç i, encara que exposi en les darreres notes la diferència de veure la mort des de lluny o quan es presenta segura, mai no desitja el traspàs, ben al revés, s'arrapava a la idea de viure amb la força de la seva joventut i amb l'esperança de la feina començada. El pessimisme de Bartrina és d'un altre ordre. El desig de creure subsisteix a través de les crisis; la pugna constant entre aquest desig i la concepció del món i de la vida engendra aquell to característic de les prola premeditació i l'enginy. Per ell la felicitat és dels que assaboreïxen el moment sense pensar-ne les causes ni les conseqüències.

L'escepticisme es manifesta sempre. La virtut és un engany que debades cercarem en el buit del món.

Veritat i virtut, on puc trobar-vo?

clama en l'*Epístola* i, en la joia de l'amor que canta en *Amoroses*, aquesta joia que «quan és amor és llum de vida», esdevé poruc de rompre el dolç encant del moment:

No hi arribem, que així un altre dia encara podrem tornar!

El poeta, jove, encisat d'aquest sentiment fràgil, l'assaboreix amb la temença de perdre'l. No creu en la durada de l'amor ni en la fidelitat; entremig de la il·lusió entreu el desencís. El dolor ha deixat un solc profund en la seva ànima; un amor primerenc, amarat de tendresa i de somnis estrocat per la mort, li inspira delicades elegies:

Quan de l'alba la claror vegi entrar pel finestror, vaig alçar-me i em vas vestir i somiant em vas dir: —Te'n vas! No em fas un petó!

L'últim bes del seu primer amor l'evoca en uns versos emotius: Ara ja un any, i en Mai més, recordatori a l'estimada morta, expressa la desesperança del moment:

Lo record i l'enyorança de la que fou ma esperança l'atait del que fou bres, a ser bres i a ser esperança ja no tornaran mai més... mai més!

Però, per damunt de les dissorts, a Bartrina l'inspirà sempre una sensibilitat malaltissa, amargada. Aquell trist episodi de la seva joventut influï en les crisis del poeta reusenc, el qual arrossegà sempre la tristesa de viure una vida de desengany, de lluites i de dubtes que en va provà de resoldre. El desordre de les seves activitats el portà — segons frase afortunada del seu gran amic Joan Sardà — a tastar de tot i no menjar de res. La seva imaginació poètica es perdé força en la feina inútil d'esbrinar l'impossible i, en el buit etern del dubte, deixà molta part d'aquella vida tan curta, amurada d'un sentiment malaltís copat, en part, en les poesies del seu predilecte: Leopardi.

J. M. MIQUEL I VERGES

LENDING ANGLICO AMERICANO LIBRARY FONTANELLA, 10

CONTINENTAL

Clarís, 5. • Telèfon 19763 BARCELONA

Societat Espanyola de Carbur Metà·lics

Correu: Apartat 190 Telèg: "Carburas"

BARCELONA Mallorca, 232

Telèfon 75013

CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcuibon (Corunya); OXIGEN 99 % DE PURESIA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova; ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova; FERRO MANGANES i FERRO SILICI; SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits; CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica; GENERADORS, BU-FADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

LES ARTS I ELS ARTISTES

Les exposicions

Saló de Montjuïc

L'obra de Manuel Humbert que ha mesurat l'atorgació del primer Premi Isidre Nonell, és evidentment un premi de cap a cap. En aquesta tela hi ha abocada tota la constitució pictòrica d'Humbert, que de fa temps es perfila amb una enorme seguretat i superant-se en cada ocasió. Humbert actualment arriba a aquell grau esplèndid pel qual passa el pintor en l'inici del seu camí sense traves. Es per aquest motiu que en Descans s'adverteix una manera fluida de dir les coses dintre un acord que no es tren-

que Mercadé s'ha ficat en terreny prohibit, cosa que magníficament compensa amb la presència de *La Masia i Hivern*, on retrobem aquell pintor penetrant que ha vinculat un tros abandonat de Catalunya dintre la recensió passatgística de casa nostra. El pintor japonès Mikouma, vista l'exposició que celebrà a les Galeries Catalònia, ens féu creure que al Saló hi portaria d'aquella mateixa producció, i si bé *A la finestra* és una tela de fragments bons, *Revel·la no té res a veure amb l'emotivitat i gràcia que en l'esmentada Galeria advertirem*. Joaquim Mombriu ha portat a cap un quadro excel·lent.

Alceo Dossena i el sobrerrealisme

Fa cosa de cinc anys hi hagué maror en el món de les arts i particularment entre la gent de museus per haver estat descobertes peces falses d'escultura italiana medieval en alguns museus i col·leccions. L'interès que despertà aquest afer augmentà en esbrinar el lloc de procedència de les falsificacions i, en fi, en conèixer-se'n l'autor. Aquest era un modest escultor de Cremona establert a proximitat de Roma, i s'anomenava, i se segueix anomenant-se, Alceo Dossena. Es un home que ara compta cinquanta-cinc anys, home de molts oficis, picapedrer a sou de contractistes, deixeble d'una petita escola provincial d'arts, però gairebé autodidacta. Després de temptejar l'ofici de contractista, d'assajar-se a pintar, de flirtejar amb la química i d'intentar alguns invents, Alceo Dossena es decidí definitivament per l'escultura.

Però, què hi haurà dintre d'aquest escultor, si les formes del món vivent no li diuen gran cosa i en canvi les formes creades pels artistes, particularment pels artistes del passat, l'encisen com si fossin úniques o com si solament elles percutissin en la seva sensibilitat d'escultor? Hi ha en el si d'Alceo Dossena la vocació i el geni de la falsificació? Perquè en aquest, com en altres casos de frau artístic, bé es pot parlar de genialitat. Recordem si no la tiara de Saitafarnes, tan perfecta des del punt de vista artístic com des del punt de vista arqueològic, la qual arribà a enganyar el més exigent dels arqueòlegs del començ del segle XIX, Salomon Reinach, i fins aconseguí figurar en lloc preferent al Museu del Louvre.

Dossena, però, es revolta contra l'acusació de falsari fins a portar els acusadors i els seus explotadors al tribunal de justícia. Aquests darrers serien els únics falsaris. Després de la guerra, un antiquari del Nord d'Itàlia s'adonà de la gran disposició que tenia Alceo Dossena per a imitar els escultors de *Madonna* del primer renaixement; d'acord amb altres mitjancers, li comprava a preu módic totes les obres que produïa, n'esborrava la signatura, les patinava, les mutilava, les camuflava i les oferia a preus impressionants als *experts*, a d'altres antiquaris, als col·leccionistes i als directores de museus. Feia dotze anys que la combinació durava quan fou delatada amb la cridèria que tots recordem. Durant aquest temps Dossena cobrà unes 700.000 llires; entretant, l'artista calcula que els seus barnams cobraren uns quaranta milions.

Ajudat pel seu fill Alcide, Alceo Dossena elaborà en el seu taller de La Ripetta un sens fi d'imitacions dels baixos relleus en marbre policromat i daurat dels grans mestres trescentistes i quatrecentistes italians: Giovanni Pisano, Il Vecchiatta, Agostino di Duccio, Mino da Fiesole, Donatello, Luca della Robbia, Desiderio da Settignano, etc. I ho féu sempre molt bé, de vegades tan bé com aquells subtilíssims escultors, d'altres vegades més estovadament, sense aque-

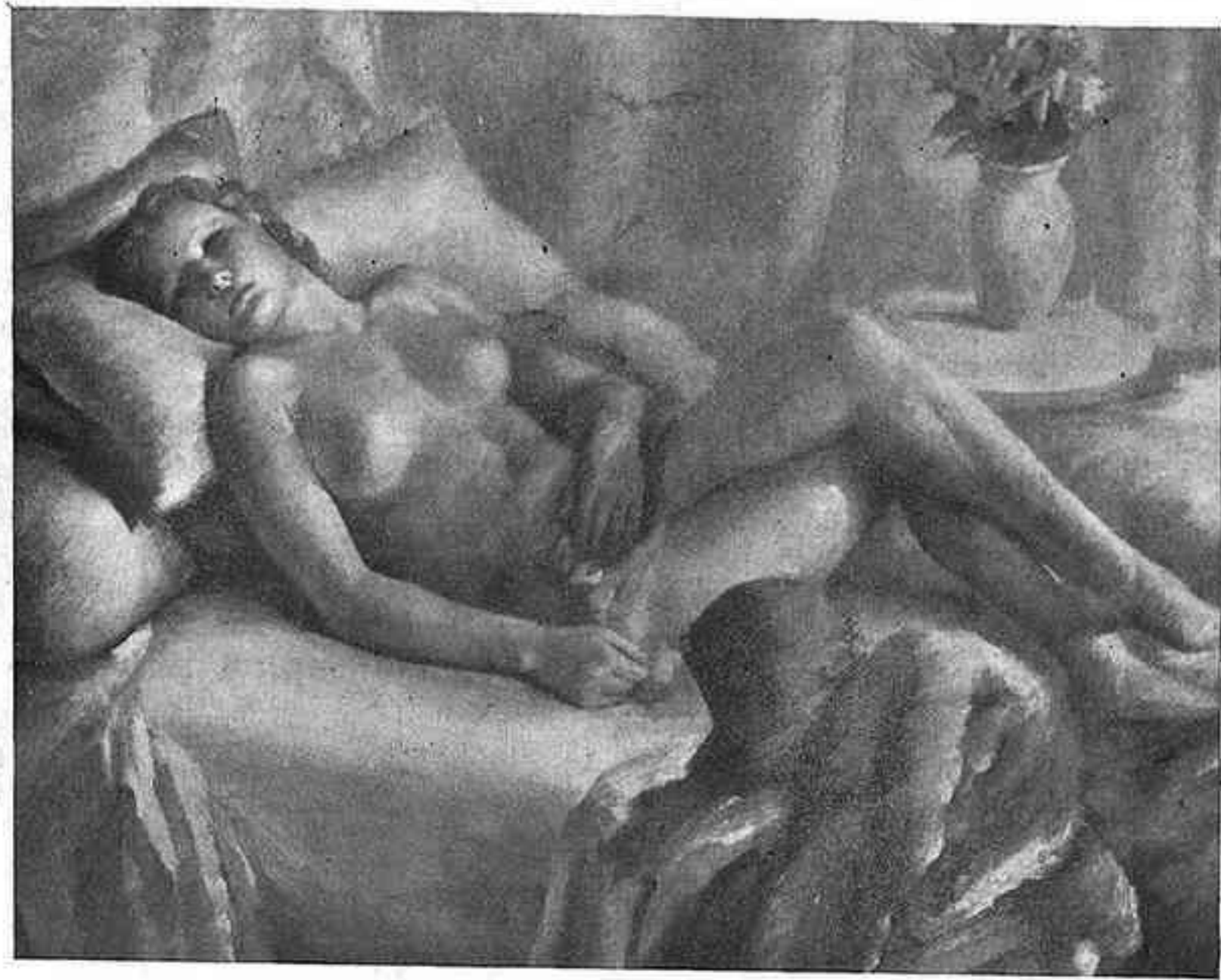
lla tensió nerviosa que es trasllueix en els millors baixos relleus del *quattrocento*. Sempre però amb grans força i dignitat, sempre *musablement*.

Però Dossena no es limità pas a aquest gènere; el seu do imitador no té límits. Així mateix excel·lí en la imitació dels gòtics d'altres terres, i fins dels grecs. Un grup que representa Atena i els gegants fou pagat a Munic cent vegades més que el que ell en cobrà. De l'enrabiada que li'n pervingué, Dossena trinxà a cops de martell l'emmotllat, que conservava; i potser

Risueno i el cèlebre Mena són tallistes que sovint s'imiten. Miguel de Tovar copia i imita Murillo. Alguns escultors del renaixement italià imitaren estretament l'escultura de l'antiguitat greco-romana, P. Barga particularment. Van Bloemen imità Gaspar Dughet. Manuel Tramulles imità Viladomat fins a la identitat. Els dos Lluc Cranch esdevenen confusibles. Josep Martnez imita Honthorst i Zipper. Van Goyen té imitadors holandesos contemporanis d'ell. Quillard imita Antoni Watteau fins a confondre els *trustees* del Louvre. Saffleven Broot, Bega i Cornelis Dusart imiten Adrià Van Ostade ja en vida d'aquest. Bernardo Belotto imita Canaletto. Francisco Preboste copia i imita el Greco, i, en el nostre temps, Aimé Peret imita J. F. Millet, etc., etc. No parlem de les imitacions en l'art aplicat, en la literatura i en les altres arts, de les bones i admirables imitacions. Deixem de banda també les falsificacions; aquest seria capítol interminable.

En l'exposició d'art antic organitzada al Palau de Belles Arts a començ del segle present vaig delectar-me en la còpia d'una *Dolorosa* i d'un *Calvari* flamencs, pertanyents aleshores a la Col·lecció Cabot (un dibuix de la *Dolorosa* a la mina de plom, colorit, i el *Calvari*, a l'oli, inacabat, obres que Josep Pijoan em demanà i que jo vaig cedir-li de bon grat). I bé, aquella delectació del temps dels meus primers estudis artístics ara no la comprenc, ara no podria sentir-la. La perfecció de les millors còpies dels grans artistes sovint m'admira i m'emociona com les obres mestres originals; però, així i tot, no comprenc que artistes tan ben dotats per a l'assimilació d'un altre autor puguin, com aquest Alceo Dossena, reeixir igualment en la còpia d'autors de sensibilitat diferent i fins contrària. I encara comprenc menys que, tan universalment dotat per a l'assimilació de l'art de molts i distints artistes, hom no es senti decantat a assimilar l'art de la Natura: no comprenc que la gran traça a copiar les formes d'art no serveixi gens per a la còpia del natural; això amb el ben entès que la idea de còpia en la present ocasió té l'encaix màxim que li atorguen les obres mestres de l'art realista.

Ací hi ha un fenomen de psicologia de l'art, molt important, a estudiar. I aquest fenomen sembla poder enunciar-se així: hi

Manuel Humbert — Descans

ca mai, endevinant la pulsació sense prejudicis i l'esperit finíssim que cerca la plasmació del seu concepte basat en la normalitat del bon gust i de la gran pintura. Les teles corresponents a J. Hurtuna i A. Iglesias poden incloure's dintre el cercle de la discreció juntament amb les dues darreres de Pere Isern, el qual solament ha reeixit en un jardí *ancien régime* salvat per una gràcia de debò. J. Julibert ha presentat unes flors en les quals s'adverteixen detalls d'un cert to. Amb *Carer de l'annex*, hem pogut tornar a veure Albert Junyent. Altra vegada

No dubtem gaire a dir que és del més bo que recordem d'aquest pintor. És una pintura d'una vivesa extraordinària, voltada d'una dicció fermíssima i que deixa entreveure un moment felicíssim de Mombriu. Lluis Morató és un altre dels que s'ha esforçat. Sense constituir l'aplec de les seves obres un nucli cabdal, excel·leix a demostrar que ha donat un pas en ferm dintre la pintura, on prodigant la seva facilitat en el color té força a fer. Anotem un pèssim paisatge d'I. Mundó. El gran Xavier Nogué, sense arribar al fons de la pintura, ha

Lluis Morató — Figura

se'ns ha posat al davant aquella nítida pintura exponent d'una personalitat ben definida que fa del seu art una quieta impressió de bellesa. Les tres teles de Francesc Labarta són com les hem considerat en tota ocasió. Abundants d'agredolç i tirant cap a un transcendentalisme que no tenen. La pintura d'aquest autor, no essent com no és exempta de qualitat, ostenta un inevitable cansanci, un anar repetint que minva el primer bon efecte. Ramon López segueix encallat al *Subarbi*. Sembla haver entrat a una fase volcànica que ja advertirem en la seva darrera exposició. L'el·lipsis del fenomen, però, encara no s'ha produït. Rafael Llimona ha portat al Saló una pintura que posant en clar la quantitat i qualitat del pintor, no ha estat el pinyol que normalment podem esperar. *Figura*, convenientment limitada al seu sector bo, o sigui la dona fatal, hauria guanyat en mèrit un tant per cent notable. L'obra d'A. Marinello és freda com la neu que expressa deficientment. El gust d'excessiva riquesa i mal orientada genialitat d'Antoni Mataró l'ha conduït a pintar una *Maja* descarrilada i unes flors terriblement regulars. La *Maja*, sense l'aurèola de cosa tendint a la història contemporània, adquiriria la virtut de quelcom de valuable. I és que Mataró — es veu a través del seu exercici pictòric — creu arribat al seu moment plenari, i així el que sobra de veritat manca d'emoció i de ponderació que requereixen la realitat dels models. És una llàstima. Dels *Terrats de la Barcelona vella* a les teles tarraconines de Mercadé, no sols geogràficament, sinó artísticament, hi ha una distància considerable. Això no vol dir que els terrats ahudits siguin de qualitat baixa, més aviat vol significar que Mercadé s'ha vist mancat d'aquella circumstància imponderable que el veinatge amb el camp li concedeix. De cara al valor de la pintura, podem afirmar

dat al Saló una obra prou perfecta i prou personal per a esdevenir un argument més denotant l'excel·lència del Saló de Montjuïc. És una tela d'aquelles escenes tan cares al nostre artista. *Envelat* és el títol, i el producte és la proclamació de la sensibilitat i dels dons d'observació tan justos que posseeix aquest home inesgotable. Fora de catàleg hi ha el retrat de J. Obiols. És un retrat de la qualitat idònia del seu autor, però que fa lamentar la seva solitud. Els quadros d'Isidre Odena no deixen catalogar amb massa facilitat el seu creador. Tenen una duresa i una intenció que reclamen més peces. Alfred Opiso ha virat. Darrerament féu pressentir un decandiment, un tórcer el coll davant el problema. Ara hem de fer constar la reacció. I dintre el seu camp nou es presenta un pintor amb moltes més possibilitats que el d'abans. La seva antiga fórmula feia creure que trobaria una paret que l'impediria avançar. Així, de fet, ha demostrat la topada i la nova posició. Opiso, si ara que juga amb uns elements inesgotables persevera i s'esforça a abatre dificultats, superarà aquella legítima esperança que és la tela 111. Alfred Pascual exposa dues obres que es fan remarcar pel seu color. La tècnica esgarrapada de J. Pascual destrueix el bo que pogués tenir la pintura seva. El pintor Iu Pascual ha dut al Saló un retrat decebedor. Un misteri pictòric dintre la seva vida fertillíssima. Josep Perrin amb les seves teles ha donat una mica l'espectacle de la revelació. Més ben dit, la *Natura morta*. Evidentment aquesta obra té disposicions de figurar com a punt de partida estimable, en el qual consten la facilitat, la construcció i amb un cert avantatge la presència d'un color ben vist i excel·lentment expressat, sense oscil·lacions de cap mena.

ENRIC F. GUAL

Un notable il·lustrador

La presentació a les sales d'exposicions d'Albert P. Pujol ha vingut a constituir un acte per a anunciar d'existència d'un altre il·lustrador en els rengles limitadíssims a Catalunya dels cultivadors d'aquesta especialitat.

Pertany l'esmentat artista a l'espècie dels fantasistes, dels que basen la seva labor en arguments propensos a fer volar la imaginació entre els replecs de coses autòctones, resades en llengua vernacle, de gran regust racial.

L'èxit d'A. Pujol s'escau en aquesta particularitat precisament. Perquè l'homogeneïtat posada en clar en la totalitat de les obres i la constant tensió que elles tenen, són producte de la gran assimilació a què deu arribar el material per il·lustrar i l'artista, i aquesta condició especial requereix, i més en ell, home jove, haver arribat al fons literari per a extreure'n partícules plàstiques amb una emoció connacional.

La tècnica, procés elementalíssim en l'il·lustrador, dona a Pujol una consistència efectiva. Si bé no té l'espontaneïtat que tants de valors ha fet prevaler, té en canvi un enorme contingut d'encis provinent del camp

A. P. Pujol — Il·lustració per al «Comte Arnau»

oposat, notable en si per estar allunyat d'enferecs gratuïts o extemporàniament barrocs, tan fàcil d'adquirir en l'oposició de la il·lustració a què ens hem referit en primer terme.

Les interpretacions de *L'Atlàntida* i d'*El Comte Arnau* de Sagarra, exposades a la Sala Gaspar, són per sobre de tot unes traduccions del text que tots hem aconseguit de veure un dia, i aquesta forma d'acord i la seva realització esplèndida són els arguments de base que assenyalen Albert P. Pujol com un dels legítims i pocs valors amb què pot comptar aquest ram tan poc desenvolupat a casa nostra.

E. F. G.

Alceo Dossena

d'aquell moment datarà la descoberta dels fraus que es forjaven a la seva esquena. Aquest escultor extraordinari arribà a imitar fins el barroquíssim Bernini. Les reproduccions que il·lustren aquestes ratlles donaran idea de la prodigiosa fecunditat imitativa (diguem-ho sense embuts i sense retreure'n la paradoxa, perquè no n'hi ha) d'Alceo Dossena.

Prodigiosa fecunditat, en efecte; perquè aquesta facultat imitadora, la qual potser escandalitzarà alguns esperits ingenus, tot i trobar-se ella arreu, tot i ésser la condició genèrica de les arts de tots els temps, es produeix per regla general en els grans i petits artistes per respecte a un altre artista superior, per respecte al gust d'una o de diverses successives generacions, mentre que Dossena la posseeix respecte de distints artistes i èpoques. Els escultors grecs s'imiten mútuament fins a un cert punt, com els gòtics, com els bizantins, com els artistes del període romànic; de vegades es copien i tot, es plagien sense vergonya, i àdhuc amb la major naturalitat. Es pot dir que coneixem la major part de l'escultura grega per les còpies romanes, sovint còpies tan admirables com ho degueren ésser els originals, tan belles còpies romanes com trobem bells els originals grecs d'altres estàtues i relleus. Avui dia mateix, quan diem: influència de Maillol o de Rodin, flairem la imitació, com la retrobem en la pintura: imitacions de Picasso, de Braque, de Matisse, etc. Sols els impressionistes no han pogut ésser imitats tan al peu de la lletra. A Anglaterra, Richard Sickert fa tronar i ploure amb la pintura a l'oli de temes victorians copiats dels gravats al box dels magazines d'aquell temps. I en tot temps fou així, la còpia i la imitació de les obres d'art és tant o més abundant que la còpia del natural. En el període barroc circulaven àlbums gravats a l'aiguafort per a ús de tallistes, on es proporcionaven models de símbols, atributs, emblemes, composicions bíbliques i evangèliques, hagiografia, i tot el que era indispensable a l'escultura dels retaules. Doncs bé, sovint aquestes talles copiades d'un gravat són delicioses. A la parròquia de Santiga, prop de Cerdanyola, hi ha dos altars barrocs, d'autor desconegut, amb enciseroses composicions bíbliques tallades en fusta i copiades de Dürer i A. Barabà, també. Simó Gómez havia fet còpies de Jan Steen, al llapis plom! que gairebé valen els originals a l'oli. Gainsborough, el gran Gainsborough, Ryckaert i Lambesguí copien molt bé Teniers; els millors deixebles de Rembrandt, i són molts!, copien tan bé el mestre que les còpies passaren durant segles per obra d'aquest, i són incomptables encara les que tothom atribuïx per tal raó a Rembrandt; cal només fer-se càrrec de l'enorme catàleg, cada dia més extens, de les obres reconegudes d'aquest prodigiós pintor. El mateix Dürer, copiat arreu del món, també copià diferents artistes. Certs miniaturistes i pintors primitius castellans, el gran Gallegos sobretot, copiaven en colors els boxos de l'alemany Schongauer. Les talles dolces de Lucas de Leyden es convertiren en pintures a l'oli en mans de bons pintors holandesos. Els fills i els deixebles de Dirck Bouts el copiaren i imitaren a la perfecció. Els Brueghel, pare i fill, es confonen sovint amb Cornelis Van Dalen. Les bones còpies de Marinus i de Jeroni Bosch són moltes. Jan Matsys copia molt bé el seu pare Quentin. J. Sanders Van Hennessen i el Greco fan nombroses còpies de llurs pròpies pintures. Mabuse copia Jan Van Eyck. Varotari copia el Tiziano, i amb Tiziano es confonen Fracastoro i Torbido. Sembla que el personalíssim Patinir i Mostaert copiaren Gérard, David, i Luca Giordano, que imità molt Josep Ribera, li copià la *Bacanal*, la qual no és sinó còpia d'un baix-relleu hel·lenístic. Puga, Carreño, Bernardo Strozzi i Gaspar de Crayer imitaren molt bé Velázquez; l'anglès Albert Goodwin imità el seu compatriota Hurner. Les talles de Montañés es confonen amb les d'A. Mesa, i són innombrables les obres de Bayeu, d'Agustí Esteve i d'altres deixebles de Goya que es confonen amb les del mestre. José de Mora, José

Alceo Dossena

ha artistes, àdhuc artistes de molt talent, que no són aptes per a copiar la transcendència dels fets (diguem: de les formes) naturals de manera directa i els cal l'impuls, la suggerència d'un altre artista. Amb aquesta empena alguns atenen àdhuc la genialitat; sense ella no sabrien com començar. Entre els més ineptes o indotats per a la percepció i per a la dicció es deuen trobar els grafomans del dibuix inconscient, dels traçats a ulls clucs, a l'atzar de la mobilitat gràfica, els entusiastes de l'art patat pel subconscient, la turbamulta dels supratadors de l'art intrascendent. Al començ de la incomprensió del món exterior, una primera i brillant etapa seria la del Alceo Dossena; a les escolrialles, la darrera etapa seria la dels artistes que s'imaginen més profunds tot essent els més buits, els sobrerrealistes. La psicologia d'un artista com Alceo Dossena deuria poder equiparar-se a la de l'actor, a la del músic interpretador.

JOAN SACS

VIATGES VIAJES

CATALONIA

SAGARO

FITA

CAMISERIA

FITO

MARCELONA

Exit en la mida
Corbates inarruables
Dijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

MUSICA I RADIO

Bibliografia musical

S. Nadel, Ferruccio Busoni (1866-1924).—Records d'Eisenach del temps de Sebastià Bach

En una excel·lent col·lecció biogràfica, l'editorial Breitkopf i Härtel, de Leipzig, ha publicat un curt estudi sobre Busoni. Aquesta forta personalitat de la vida musical del nostre temps, la mort de la qual es commemora precisament aquests dies en el seu desè aniversari, no és gaire coneguda en els països llatins.

Aquest fill d'un famós virtuós italià del clarinet i d'una pianista alemanya, veié la llum per primera vegada a Empoli, prop de Florència, i féu els seus primers passos com a pianista en la seva pàtria italiana, on ja als vuit anys interpretà públicament les obres de dos mestres que no havia d'abandonar durant tota la seva vida: Mozart i Bach. Als deu anys entrà al Conservatori de Viena i d'ençà d'aleshores resta estretament lligat a la pàtria de la seva mare alemanya. S'asseu al piano davant de Liszt i Rubinstein, els quals li prediuen una esplèndida carrera i edita, alhora, els seus primers assaigs de composició. Als quinze anys retorna triomfalment a la seva pàtria italiana. Dona dos concerts a Bolonya i executa la seva cantata *Il Sabato del Villaggio* sobre un text de Leopardi. La famosa Accademia Filarmònica de Bolonya l'admet com a membre després d'haver-li fet passar un examen rigorós. Ningú, de Mozart ençà, no havia aconseguit aquest honor a una edat tan prematura!

Als setze anys, Busoni sembla haver arribat al cim de la seva carrera. L'edat crítica de tots els infants prodigi amb prou feines es fa sentir. Els seus viatges el duen cada cop més lluny, alhora que el seu repertori es va enriquint i aprofundint. Les grans sonates de Beethoven, les variacions Händel de Brahms, les Variacions Simfòniques de Schumann i les obres de Liszt li permeten de demostrar alhora la seva tècnica brillant i la seva superioritat espiritual. A Leipzig es fa amic del gran musicòleg Hugo Riemann i entra en relació amb els editors Breitkopf i Härtel, que més tard han d'editar totes les seves obres originals i les seves nombroses transcripcions. Durant dos anys exerceix de professor a Helsingfors. Guanya el premi Rubinstein de composició, fet que li val la càtedra de piano al Conservatori de Moscú. En 1890 — Busoni tenia solament vint-i-quatre anys — els Estats Units el criden. Les seves *tournees* esdevenen veritables curses triomfals i el públic americà l'ovaciona com el primer pianista del seu temps. En 1894, es fixa definitivament a Berlín, d'on no sortirà fins al començament de la guerra mundial. Pot semblar estrany — ens fa remarcar el doctor Nadel en el seu excel·lent estudi bio-

possibilitats de crear-hi, amb ajut d'una generació plena d'esperit modernista, quelcom d'extraordinari. El seu instint no l'enganya. Fou sota la seva influència predominant que aconseguí fer de Berlín el centre de la jove música alemanya, desbancant així la capital de la música alemanya d'aleshores, el quadre dels primers grans triomfs oficials de Wagner: Munic. En 1898 Busoni comença els seus grans cicles de concerts que prenen el caràcter d'una revista total del repertori

F. Busoni

complet de la nostra música moderna. En quatre concerts, per exemple, interpreta amb orquestra tots els principals concerts per a piano de Bach a Liszt. Dona audicions públiques de tots els concerts per a piano de Mozart, de totes les sonates de Beethoven, de tot el *Clavecí ben temperat*, de Bach, interpreta durant una sessió tots els preludis de Debussy i de Chopin o tots els estudis de Chopin i de Liszt. A partir de 1902, dona els grans cicles de música contemporània: sota la seva batuta es fan sentir per primera vegada gran nombre d'obres de Bartók, Debussy, Delius, Fauré, Pfitzner, Schönberg i molts d'altres.

La seva activitat com a professor de piano i de composició no és menor. Una sèrie d'excel·lents alumnes li deuen la seva formació musical, entre ells Vladimir Vogel, del qual Arbós acaba de fer conèixer a Madrid un dels seus genials *Estudis per a orquestra* i Kurt Weill, l'autor de la música de *L'Opéra de Quai' Sons*.

Com a compositor, Busoni somia amb l'ideal d'un «nou classicisme». Sense arribar a formar un sistema, utilitza tots els mitjans artístics del seu temps. El seu nervi italià es manifesta pel seu gust predominant per a la melodia, per l'esperit, la serenitat i la transparència. Però aquesta serà una melodia que no es troba subjecta al dinamisme cromàtic, que s'emmotlla sobre una síntesi harmònica de sonoritat romàntica i simplicitat mozartiana. En les seves nombroses obres per a piano i per a orquestra, però sobretot en les seves òperes, el *Turandot*, interessant *pendant* a l'obra del mateix títol de Puccini, l'*Avelechino*, el *Dr. Faust*, tracta de realitzar la visió d'una nova unitat universal, d'un nou «art per l'art», sense caure mai, però, ni en un eclecticisme internacional, ni en l'abstracció d'un sistema exclusiu.

Durant la guerra, Busoni ha de canviar de residència i es fixa a Suïssa. Com un petit nombre d'intel·lectuals, entre els quals Roman Rolland, es manté al marge de l'odi entre les nacions. En el treball del seu *Doctor Faust* ens fa pensar en el desig de Goethe, que demanava un compositor d'aquest tema que hagués viscut a Itàlia per poder realitzar una síntesi del caràcter alemany amb l'estil italià. En 1920 torna de nou a Berlín, on professa durant els quatre darrers anys de la seva vida l'art de la composició. Les idees que havia predicat durant tota la seva vida han esdevingut avui dia una realitat. Caldria fer sentir també entre nosaltres les seves obres, per fer apreciar del públic català aquest talent singular i subtil.

La mateixa editorial de Breitkopf i Härtel de Leipzig ens presenta un fascicle bellament il·lustrat amb nous documents sobre la joventut de Bach a Eisenach (*Eisenacher Dokumente um Sebastian Bach*, Leipzig, 1933). A través dels ulls del propi Bach esguardem tot el petit món que l'hi voltava durant la seva joventut: la seva casa natal, els llibres de cor o cantà, la famosa *Wartburg* on es desenrotlla tota la fàula del *Tannhäuser* de Wagner, les escoles i les esglésies a les quals ha assistit. Es, en resum, una preciosa col·lecció de reproduccions contemporànies a Bach i modernes que plaurà a ben segur a tots els admiradors del gran Joan Sebastià.

Otto MAYER

El règim de concessions a la ràdio

Parlàvem en una altra crònica de com en el projecte de llei de radiodifusió, que quan escrivim aquestes ratlles haurà passat ja, després d'una discussió poc meditada, a la *Gaceta*, es troba la dèria d'un estatisme que es pot comprendre estenent a tots els ordres de l'Estat aquesta idea, però no s'interpreta així, no aplicant-se aquesta teoria en negar a la Generalitat l'execució d'aquests serveis i encomanar-los, per contra, a un cos tècnic.

Malgrat la declaració de l'article primer, que estableix els serveis de radiodifusió com a funció de l'Estat, i la declaració de la propietat de les instal·lacions a favor del mateix Estat, es declara tot seguit la possibilitat de donar a entitats particulars l'organització del servei, i això que s'estableix com a possibilitat no trigarà gaire a esdevenir realitat, i ja serem on es tonia interès d'arribar. A Espanya mateix s'han fet provatures d'aquest sistema, amb un resultat que fa preveure el que serà ara tot el conjunt d'aquesta nova organització, puix a València funciona una emissora propietat de l'Estat que, per mitjà d'un canó que percep sobre la recaptació de la publicitat, explota Unió Radio. I és que ací el servei és perfecte? De cap manera. Aquests convenis d'explotació, que necessàriament han de tenir un caràcter temporal, han de donar el mateix resultat, tan dolent com el que patim actualment dintre del fins ara vigent règim de concessió, puix sempre així el concessionari té a sobre el venciment del termini, i és molt humà que tingui més en compte el seu interès que no la satisfacció del radiofoni. Per això mateix, totes les observacions i crítiques que es puguin fer a l'actuació de les actuals emissores tindran sempre aquesta explicació, ja que totes tenen la data del termini de concessió ben a prop. Unió Radio Barcelona el vinent juliol, Unió Radio Madrid l'abril vinent, i en pitjor situació legal es troba encara l'emissora de Radio-Asociació, que emet amb un permís provisional, vivint així completament a precari. Amb una situació semblant, tot el que poden fer és un anar tirant discret, i qualsevol intent de renovació per part d'aquestes entitats, que fins ara han organitzat emissions, cercant així la simpatia de l'oient en una situació indefinida, que a l'endemà pot no tenir cap valor. Doncs bé, aquesta mateixa serà la posició del concessionari de l'organització de l'emissió dintre del nou pla, amb l'agranant que suposa la seguretat que durant un termini tindrà el monopoli que el deslliuri d'una competència similar i amb els precedents de la deixadesa de l'Estat en aquesta matèria, no cal esperar un gran esdevenidor per a la ràdio al nostre país.

Han estat precisament els països europeus (deixant de banda Amèrica, on la iniciativa privada ho ha fet tot) que no han seguit aquest sistema els que han dut la ràdio amb una empena més considerable, i entre tots és precisament Anglaterra amb la British Broadcasting Corporation que té el servei més perfecte. Aquesta organització, completament autònoma, es reparteix amb l'Estat un milió dues-ceretes mil lliures, producte de les llicències i taxes d'emissió i recepció, esdevinent així la ràdio amb potència suficient per a organitzar els millors concerts i essent encara el suport gràcies al qual poden donar-se les representacions líriques del Covent Garden. Bèlgica té l'Institut Nacional de Radiodifusió i conrea el mateix sistema d'autonomia. Per contra, altres països, com França, darrerament amb el pla Ferrié; Rússia, Alemanya i Àustria, mantenen el criteri que siguin precisament els organismes de l'Estat els encarregats directament de l'emissió. A Itàlia hi ha el sistema de concessió de l'organització de l'emissió a una empresa privada, però cal dir que la intervenció de l'Estat s'hi fa sentir, regulant així l'activitat del concessionari. D'altra part, però, tots hem pogut apreciar que en les emissores italianes, malgrat les perfeccions tècniques i artístiques que hom els reconeix, hi ha també una abundància de publicitat a estones aclaparadora, confirmació del que diem: que l'interès del concessionari pot ésser perillós per a l'emissió que hauria de plaure als radiofons, interès suprem que s'hauria de cercar.

J. G.

NOTES DE RADIO

Un invent italià contra els paràsits

S'admet que les perturbacions atmosfèriques no poden eliminar-se en absolut, però que no és possible suprimir-ne l'origen.

Però si això és veritat, ho és igualment la possibilitat de modificar radicalment els mètodes de transmissió adoptats en l'actualitat, de manera que es creia, entre les ones transmeses i les degudes a les perturbacions atmosfèriques, unes diferències que actualment no existeixen.

Dos enginyers de Roma, Boselli i Carnevali, que estudien des de fa anys la qüestió, han sotmès al Consell nacional de Recerques un nou sistema de transmissions radioelèctriques gràcies al qual totes les perturbacions, de qualsevulla naturalesa que siguin, són completament neutralitzades. El Consell ha trobat viable el procediment i, havent-lo informat de manera avantatjosa, les experiències seran dutes a terme a despeses del govern. Si, com s'espera, aquest sistema dona resultats pràctics, no és pas exagerat d'afirmar que les seves diverses aplicacions capgirarien els procediments en vigor en l'actualitat.

La ràdio sota la creu gammada

El control oficial de la ràdio alemanya, des de març de l'any darrer, passà del ministeri de Comunicacions al de Propaganda, de creació nova. Aquest fet creà una nova era en la història de la ràdio alemanya. Abans, les estacions emissores eren considerades com uns centres de distracció i d'insubordinació. Després del traspass, llur camp d'acció s'ha eixamplat considerablement. Les estacions estan destinades a servir d'agents d'enllaç entre el govern i la població i de propaganda d'aquell sobre aquesta.

L'any darrer fou esmerçat en la preparació de la T. S. F. per a aquest nou paper. S'organitzaren grans transmissions nacionals, a les quals era assegurat un gran auditori, de manera que el conseller podia estar segur que escoltarien un nombre grandíol de ciutadans. Escoltar s'havia convertit en una mena d'obligació.

Avui dia, Goebbels, el ministre de la Propaganda, és el responsable de la ràdio. El cap del departament de T. S. F. d'aquest ministeri, el conseller ministerial Horst Dressler-Andress, exerceix el seu control per mitjà del Comitè executiu de la R. R. C. i en la seva qualitat de president de la Reich Rundfunk Kammer.

El ministeri de la Propaganda es fa càrrec de totes les transmissions polítiques. Quan Hitler parla a la nació davant del micròfon, es prenen precaucions especials a fi d'evitar els accidents tècnics i totes les estacions de transmissió i d'amplificació són sota la vigilància d'equips especials.

El paper del ministeri de la Propaganda és a la vegada positiu i negatiu. En efecte, imposa les transmissions polítiques, dirigeix la tàctica general i vigila el caràcter dels programes; d'altra banda, autoritza o prohibeix els números, per poc importants que siguin, tals com converses sobre temes polítics. L'acció del ministeri s'estén a la preparació de campanyes industrials per a la propagació de la T. S. F. El ministeri edita el butlletí dels comunicats de radiodifusió, amb caràcter oficial. Pel que fa a l'aspecte cultural dels programes, de moment, l'única responsable és l'estació emissora.

L'emissora nacional alemanya i la d'ones curtes beneficien d'una situació especial. La primera difon programes destinats a tota l'Alemanya, mentre que les altres emissores organitzen programes regionals i la d'ones curtes està destinada sobretot als alemanys residents a l'estranger.

Al fons de l'abisme

L'explorador R. de Joly, president del Spéléoclub de França, ha fet unes curioses observacions, el resultat de les quals ha consignat en una carta dirigida a una revista tècnica francesa. Diu:

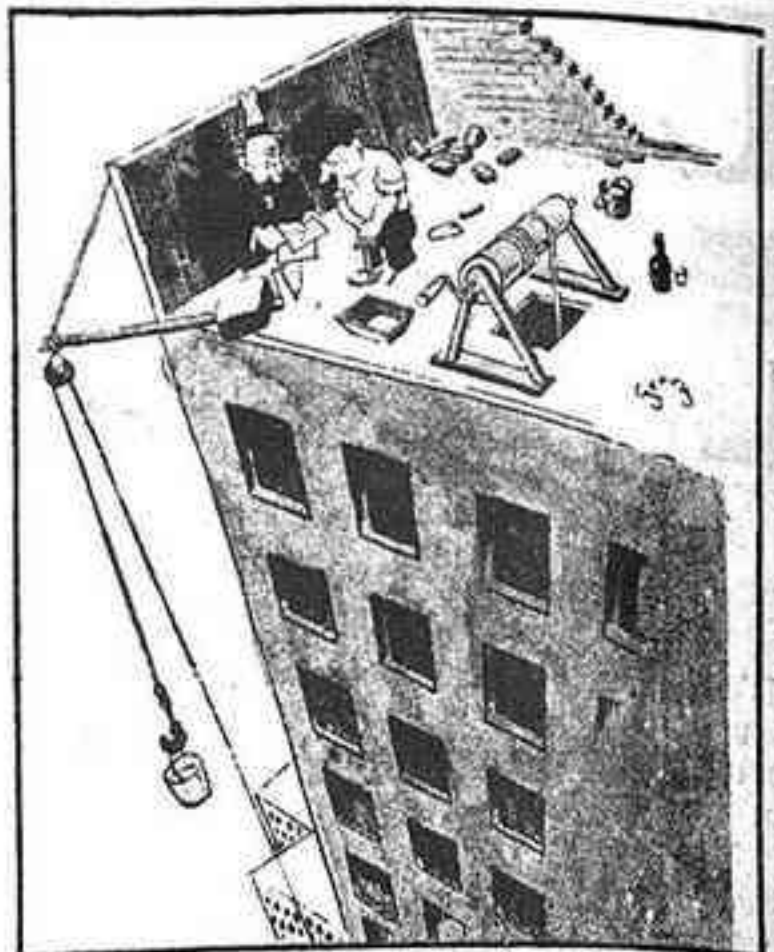
«La nostra missió científica a les Canàries tenia diversos objectius, però només parlare dels interessants per a la T. S. F. En març de 1931 vaig fer saber als lectors de *Radio-Magazine* els resultats obtinguts a la Cova del Drac, a Mallorca. Allà, amb un superheterodi de cinc làmpares, vaig sentir perfectament E. A. J. i Ràdio Barcelona, a 25 metres sota la superfície i a 250 metres de l'entrada de la caverna.

«Acabo d'intentar la mateixa experiència al fons d'un abisme dit la Sima de Jinamar, a 15 quilòmetres de Las Palmas, Gran Canària. Aquí, encara que l'aparell de recepció fos el mateix, les condicions han canviat. En primer lloc, la naturalesa del terreny: ens trobem en un cràter d'explosió, les parets del qual són de basalt. El pou no és rectilini, sinó amb reconades. La profunditat és de 70 metres en relació a la boca. La potència d'antena de l'estació E. A. J. 50 Ràdio Las Palmas és feble: 200 wats-antena. Tot això és per a explicar que hem pogut percebre una «ona portadora» corresponent a l'emissió cercada sobre unes quantes harmòniques, però no hem pogut sentir el concert que buscàvem.

«El nostre quadre era el mateix que a Mallorca, i cal creure que E. A. J. 50 no emet amb la potència anunciada; si no, l'hauríem captada. Sortirem de l'abisme i intentarem de nou l'experiència, igualment sense resultat; però, en canvi, recollirem telegrames. És curiós que aquests darrers no penetraven sota terra.

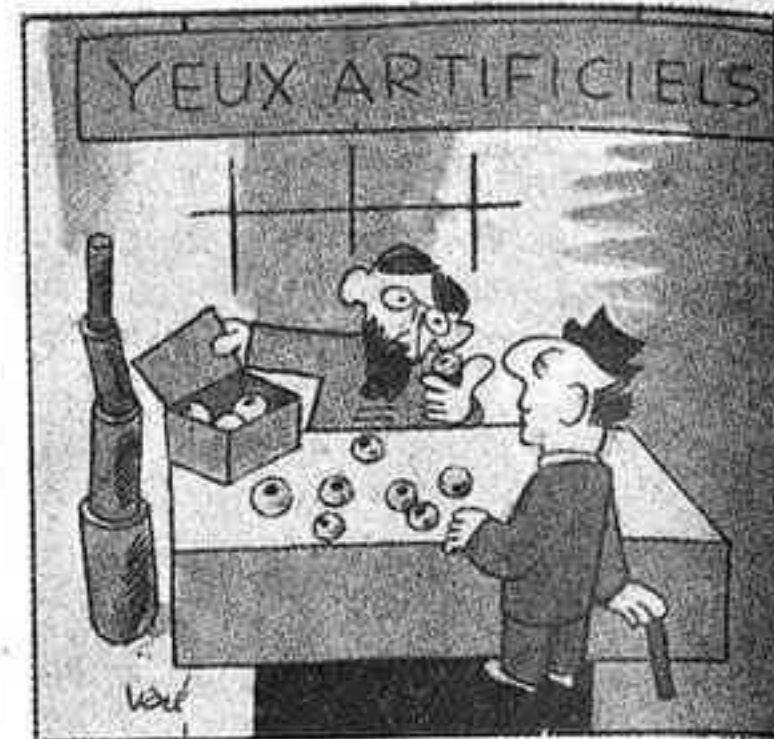
«La longitud d'ona de l'emissora E. A. J. 50 és de 205 metres. Cap altra estació no podia interferir amb ella. No es pot invocar, per tant, aquest pretext com a justificatiu del fracàs. Radio Rabat, que és la més pròxima, està a 1.100 quilòmetres aproximadament, i la seva longitud d'ona és de 500 m.

«Si a la Cova del Drac la nostra recepció havia pogut ésser excel·lent, es pot atribuir el fet, probablement, a la presència d'aigua en la gruta. En efecte, aquesta aigua, la salinitat de la qual és d'un terç de la del Mediterrani, fa potser el paper de conductor. Ja és sabut que els submarins poden captar les ones d'alta freqüència a través d'un plafó de roure disposat a aquest efecte, fins a 12 metres sota el nivell del mar.»

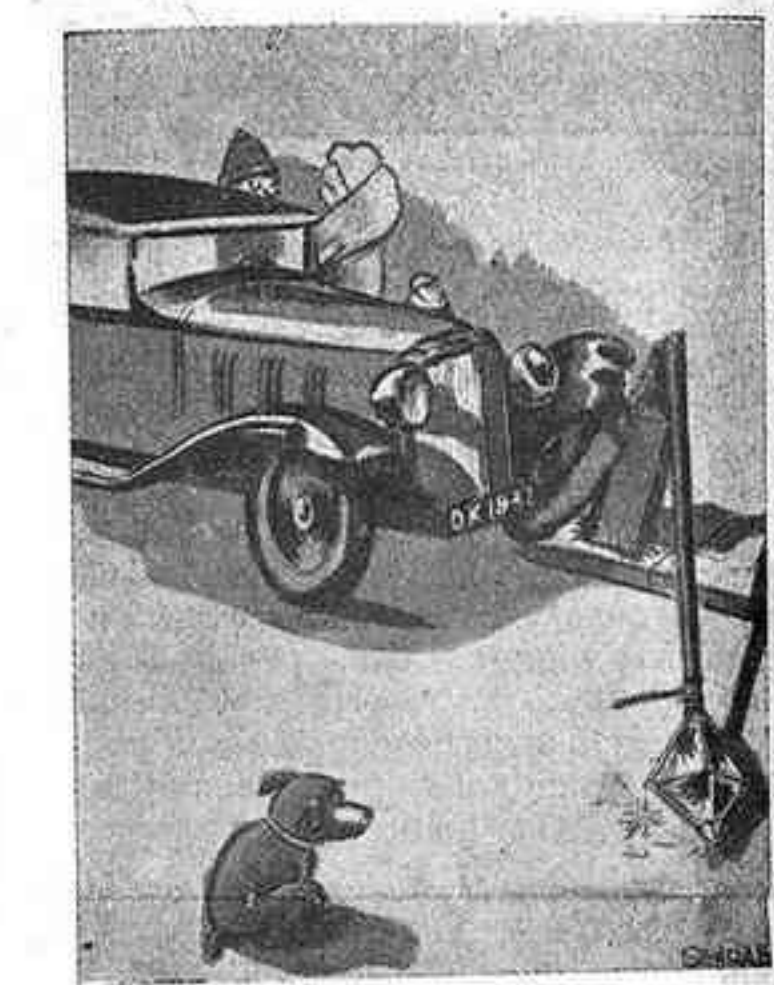
PETIT ERROR AL RASCACELS

—Hem fet quatre pisos de massa!
(Marianne, París)

L'ULL DE VIDRE

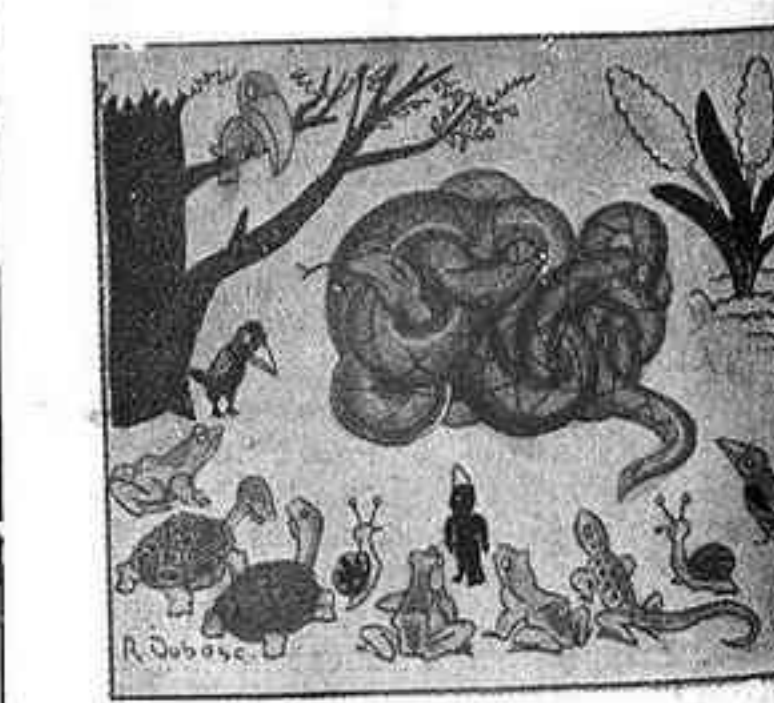
—En voldria un de lluminós, per quan vaig en bicicleta...
(Marianne, París)

El seu fanal preferit.

—No la puc aconsellar, senyora; això és qüestió de gustos.
(The New Yorker)

EMBOLIC

—Li ha passat volent-nos contar l'afar Stavisky.
(Marianne, París)

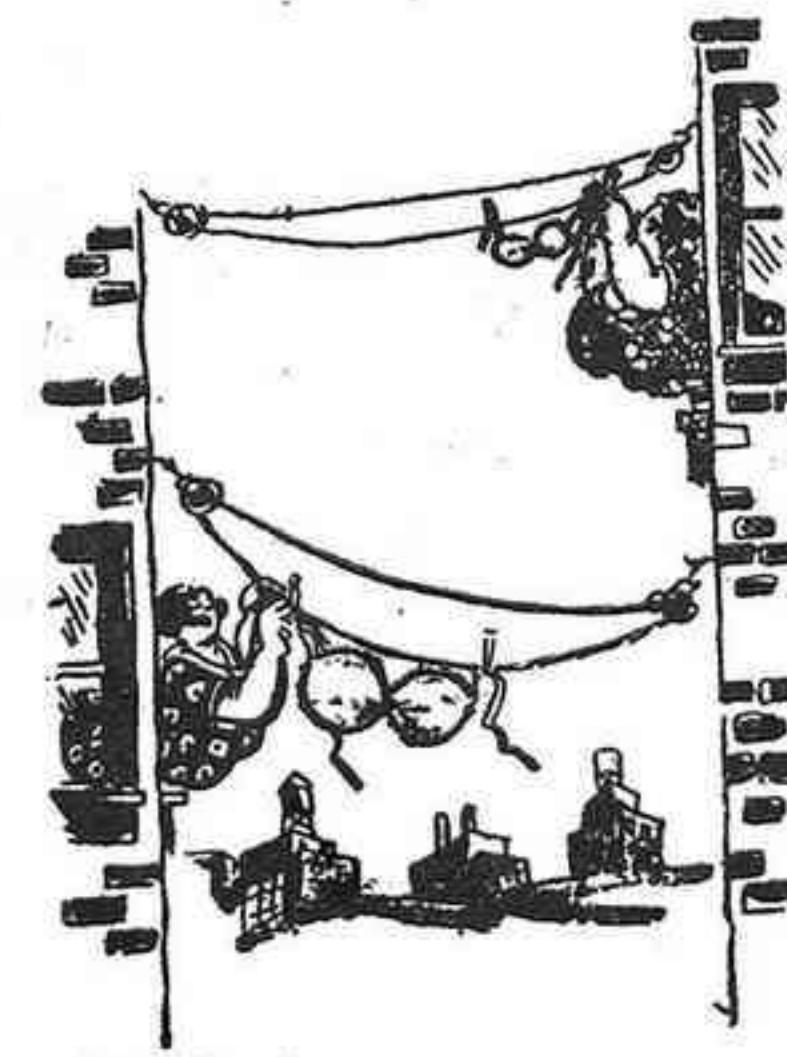

—Sereu expulsat del camp nudista si no us afaiteu aquesta barba.
(Razze, Nova York)

Vestit d'aquesta graciosa manera, el petit cantaire Bach es passejava pels carrers d'Eisenach cent cinquanta anys abans del temps d'aquesta litografia.

gràfic — que aquest italià, fill de Toscana, hagi escollit precisament Berlín com a punt de residència; que l'artista que disposava de tot el món s'hagi lligat a aquesta ciutat que tenia la fama de mancar de tradició i de poesia. Però sembla precisament que era tot el que hi trobava de nou i de jove el que desvetllava el seu entusiasme per les

—Mentidera!
(College Humor, Nova York)

DISCOS

Sobreproducció

Les firmes continuen multiplicant els enregistraments d'artistes obscurs, de vedettes de segon ordre, sense esclat ni talent. Per què?

La música «qualsevol» cada vegada es veu més malament. Fa nosa als catàlegs i als prestatges de les botigues. El públic comença a fastiguejar-se de la música industrial, perquè ja n'està saturat. Quant als oients que encara l'aguanten, per què comprarien discos? La ràdio els proveeix gratuïtament, tot el dia, d'aquelles cançons sempre iguals, d'aquelles temes de film intercanviables, d'aquelles pobreses de les quals tot seguit hom s'adona que no tenen cap valor, i que en tot cas no valen els quinze francs que costa un disc de gran marca.

Un disc de Beethoven, de Wagner o de Debussy conserva indefinidament el seu valor, si és bo. Una cançó és un article de moda, una fantasia que es desvaloritza amb una rapidesa extrema. El detallista mateix, que té tendència a atribuir a la mala música un valor comercial superior, perquè durant llarg temps s'ha venut millor que l'altra, avui constata, a les seves expenses, que el petit repertori és un article moridor, perillós de tenir en stock. En música també hi ha valors o i valors d'especulació subjectes a daltabaixos.

(De Radio-Magazine, París.)